

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

NIONDE ÅRGÅNGEN.

Första häftet.

Innehåll:

	Pag.
I. Plan för undervisningen inom de frivilliga Söndags- och Aftonskolorna för den qvinliga arbetsklassen i Stockholm, af <i>Esselde</i>	1.
II. Den första skandinaviska industriutställningen, af — <i>en—ny</i> . (Insänt.)	5.
III. Något från insekternas värld	12.
IV. En tafla. Poem af <i>T. K.</i> (Insänt.)	18.
V. Jasminen. Poem af <i>T. K.</i> (Insänt.)	»
VI. Vid ett barns död. Poem, fritt översatt från engelskan af <i>S—e A—m</i>	19.
VII. Något från våra grannar. V. Af <i>Esselde</i>	20.
VIII. Ur Fredrika Bremers brevvexling med C. G. Brinkman åren 1830—43. Meddeladt af <i>Esselde</i>	30.
IX. Nytt på vår bokhylla	46.
X. Hegelianen, af <i>M:me Gasparin</i> ; översatt af <i>L—d</i>	50.
XI. En Läsesalong för Damer, af <i>Esselde</i>	59.
XII. Vår Portfölj	63.

STOCKHOLM,
REDAKTIONENS FÖRLAG.

 Häftet utdelas den 23 Februari.

L. Magdalene Thoreson

I. PLAN FÖR UNDERVISNINGEN INOM DE FRIVILLIGA SÖNDAGS- OCH AFTONSKOLORNA FÖR DEN QVINLIGA ARBETS- KLASSEN I STOCKHOLM *).

Den korthet, klarhet och kärnfullhet, som utmärker en god folkundervisning, är bästa beviset, icke blott att läraren är fullkomligt mästare af sitt ämne; men tillika att det blifvit folk af honom själf.

Geijer.

Folkundervisning i allmänhet är ingen lätt sak, såsom ock antydes i de ofvan anförda orden af den store folkvännen och häfdatecknaren. Inom den trångt begränsade tiden af söndags- och aftonskolor, der lärjungarne ofta ej äro desamma år ifrån år, stegras svårigheterna mångdubbelt. Det har derföre befunnits nödigt att framlägga en plan för undervisningen i de nybildade söndags- och aftonskolorna för den qvinliga arbetsklassen — en plan, hvars brister lärarinnornas egen erfarenhet småningom skall afhjelpa, då de snart skola finna att de »lärande lärt».

*) Enligt vårt löfte i ett föregående häfte meddela vi här undervisningsplanen för de frivilliga söndags- och aftonskolorna, i den något förändrade form den, enligt direktrismötets beslut, erhållit. Vi tillägga derjemte nedanstående utdrag af den vid samma tillfälle upplästa årsberättelsen för läsåret 1865—66, hvaraf läsaren finner att det i vår artikel om skolorna uppgifna antalet lärarinnor och lärjungar var alltför lågt beräknadt.

Skolornas, lärjungarnes och lärarinnornas antal:

	Skolor.	Lärjungar.	Lärarinnor.
Clara församl.	4. {deraf en lappskola.	180.	28.
Jakobs & Johannes.	2.	101.	16.
Ladugårdslandet.	4. {deraf en lappskola.	130.	20.
Nicolai.	2.	125.	15.
Catharina.	4.	270.	28.
	Summa 16.	806.	107.

Lärjungarnes ålder har varit mellan 10 och 50 år.

Söka vi ett lifsens ord att lägga till grundval för religionsundervisningen i söndagsskolan — hvar kunna vi finna ett bättre än vår Frälsares egen uppmaning: »Låter barnen komma till mig!» Att väcka i de ungas hjertan behovet af Hans frälsande nåd och längtan till Hans kärlek; att lära dem söka Honom, älska och lyda Honom och låta sig af Honom dragas till den himmelske Fadren — ingenting mer och ingenting mindre är det vi måste åsyfta.

För en undervisning af denna art skall man finna, att Skriftens egna ord, valda efter barnens fattningsgäfvor och åtföljda af en enkel förklaring, föra lättare till målet, än de, för barnasinnets ofta ofattliga, dogmatiska lärosatserna, hvilka dessutom, i en ovan lärarens hand, så lätt urarta till en död bokstafslära.

Såsom ett uppslag för denna bibelundervisning framlägges hvarje läsetermin en för alla skolorna gemensam serie af *bibelspråk*, deri man bör söka att bringa upp i dagen några streck af den djupaste och rikaste malmådran af vår christna tro, samt antyda riktningen af den väg, hon bryter sig genom själen. Utdelade hvarje söndag i skolan till ett slags lösen för den kommande arbetsveckan, och upptecknade på barnens språktafflor, hoppas man att dessa Guds Ord skola blifva, dels ett samband mellan hemmet och skolan, beredande en *möjlighet* för någon gnista af skolans ljus att springa öfver till det fattiga hemmets hård; dels äfven ett föreningsband mellan de olika skolorna, gifvande dem *en gemensam utgångspunkt*, likasom *ett gemensamt mål*, medan vägen deremellan ligger öppen för lärarinnornas fria val och bästa öfvertygelse.

Att *gripa själfva den innersta kärnan af sitt ämne*, framlägga den i korta, klara, *lättfattliga ord* och vidare utveckla dem genom en åskådlig bild eller genom ett lefvande exempel, hemtadt ur kretsen af barnens egen erfarenhet, eller hänvisande på deras framtida förhållanden, se der, såsom vi tro, grundlinierna för undervisningen, man må för öfrigt dertill välja de bibliska berättelserna, evangeliet för dagen eller veckans bibelspråk.

Att söka göra undervisningen roande, utan att dock förflygtiga dess allvar och vikt, samt att genom raskhet och beständighet i sättet hålla uppmärksamheten spänd och intresset vid lif, är en af lärarinnornas första uppgifter. Till detta ändamål få lärjungarne icke förblifva passiva åhörare, utan de-

ras sjelfverksamhet, så vidt möjligt, tagas i anspråk, dels genom frågor, dels genom uppmaningar att (ur minnet eller i boken) sjelfva uppsöka bibelställen eller stycken ur läroboken, hvilka hafva samband med ämnet för dagen, dels genom att låta dem med egna ord återgifva de bibliska berättelserna m. m.

Ofta kan religionsundervisningen, synnerligen den historiska delen deraf, gifva anledningar till hänvisningar på kartan och meddelande af de första grunderna i geografi eller till en kort beskrifning af något naturföremål, så framställt att barnen lära känna och älska Gud äfven i Hans skapade verk; eller ock kan den efterföljas af någon kort biografisk skildring eller enkel berättelse, tjenlig att belysa det afhandlade ämnet.

För att icke ställa sig sjelfva och sina lärjungar i beroende af slumpen, eller af ögonblickets vexlande inflytelser, vore det kanske bäst om lärarinnorna vid hvarje läsetermins början valde en ledande grundtanke och utstakade ett bestämdt omfång för sin undervisning under den kommande tiden, antecknande hufvuddragen af hvarje lektion och sökande, så vidt möjligt, att gifva den lilla kursen en helgjuten form och ett klart mål. Samma utväg torde för unga, ovana lärarinnor vara af nytta äfven vid undervisningen i andra ämnen, för hvilken här nedan följa några anvisningar.

Den viktigaste kunskap för lärjungar å den ståndpunkt, man här har att förutsätta, är, näst religionen, utan tvifvel den om deras land och folk, samt om de naturföreteelser, som föregå omkring dem; således: *historia, geografi* och *naturlära*, hvartill komma de för det praktiska lifvet viktigaste läroämnen: *skrifning* och *räkning*.

Undervisningen i fäderneslandets *historia*, bör till en början blott omfatta sjelfva grunddragen af folkets öden, samt af de personers karakterer, som ledt detsamma, med jemförelser af folkets tillstånd under olika tidpunkter. Grundfelen och förtjensterna i folklynnnet påpekas och deras följder visas med praktiska exempel, enskildta och allmänna. Fosterlandskärleken och nationalstoltheten äro känslor, alltför berättigade, för att icke tagas i anspråk hos flickan såväl som hos gossen; dock böra de riktas mindre på hvad fäderneslandet varit under forna tiders krigiska bedrifter och *yttre* storhet, än på hvad det *kan* blifva genom inre utveckling, genom folkets upp-

lysning och förädling. Flickan likasom gossen måste lära känna och älska sitt folk och sitt land såsom *ett helt*, hvaraf hon sjelf utgör en liten del, med sin anpart af pligter och ansvar, såväl som af rättigheter och förmåner. Hon måste bringas att inse hurusom, *icke blott hon sjelf*, men familjen, kommunen, samhället, med ett ord, *hela folket* lider och har skam deraf, om hon blir en ogudaktig och onyttig menniska; och å andra sidan, att hon, genom sjelfaktning, gudsfruktan och arbetsamhet, i sin lilla mån kan bidra att göra det svenska folket ännu i dag aktadt och stort.

Undervisningen i *geografi* bör äfven till en början blott omfatta de allmänna grunderna, åskådliggjorda på karta eller glob, samt grunddragen af fäderneslandets geografi, hvarvid kartan öfver Stockholms stad och omgifningar borde tagas till utgångspunkt. Föröfrigt torde denna undervisning mera böra afse kännedomen om landets allmänna beskaffenhet, kulturförhållanden och kommunikationer till lands och vatten, samt läget af dess betydligare städer och orter, än någon detaljerad geografisk kunskap.

Till undervisning i *naturlära* användes den öfver hela landet antagna *Berlins naturlära*. För nybörjare kan denna bok äfven tjena till *innanläsning*, hvarvid man dock måste tillse, att lärjungen *förstår* det lästa, och vore det godt att äfven söka framdraga hennes egna reflexioner derom. För äldre lärjungar kan boken begagnas till utanläsningen, hvarvid man dock alltid bör omväxla med muntliga berättelser, åskådliggjorda genom planscher eller fria ritningar på svarta taflan. Dock kan lärjungens blick härunder riktas på det iure samband, som förenar naturens skiljda krafter, samt höjas med tacksamhet och tillbedjan till Honom, hvars vishets, allmakts och kärleks hand sammanhåller allt.

Skrifundervisningen bör hufvudsakligen afse rättskrifning med läslig stil. Skulle ovanligare anlag förefinnas, är det lätt nog för lärarinnan att ur rättstafningen leda de viktigaste grunderna för språkets form och satslära.

Räkneundervisningen bör hufvudsakligen riktas på den praktiska tillämpningen vid torg- och bodhandel m. m., hvarjemte försigkomna lärjungar böra öfvas i att uppsätta enkla räkenskaper.

En sak af väsendtlig vikt är att inpräglade hos lärjungarne

öfvertygelsen, att ingen kunskap gör dem för goda för sitt kall, eller gifver dem rättighet att förakta den samhällsklass de tillhöra. Lärarinnorna böra således begagna hvarje tillfälle att öfvertyga barnen derom, att skolkunskapen är ämnad att göra dem till bättre tjenarinnor och dugligare, mera samvetsgranna arbeterskor — icke att sätta dem öfver denna lefnadsställning och drifva dem in i en annan, der sysslolöshet och grannlåtssjuka redan beredt så många tusendes förderf. Hon bör bevisa dem, att hvarje qvinnas kall, tjenarinnsans så väl som husmodrens, blir aktadt af andra i mån som det aktas af henne sjelf, öfvertyga dem, att vi tjena och arbeta alla på samhällets olika trappsteg, så vidt vi duga något till, och att intet arbete, det må vara handens eller tankens, är utan sin möda och sin glädje.

Mången skall måhända tycka, att vi i dessa anvisningar gifva allför mycken vikt åt en sådan obetydlighet som några söndags- och aftonskolor, hvilka man anser böra kunna gå så der temligen af sig sjelft. Men vi tro, att intet arbete får anses såsom en obetydlighet, får tagas på lek eller slump, om det skall gå framåt och nå sitt mål, minst af alla ett söndagsarbete, ett, om än aldrig så ringa, så ödmjukt vingårdsarbete. Vi sluta därför med en hjertlig uppmaning, ställd till alla deltagarinnorna i de frivilliga skolorna:

Må vi icke anse vårt arbete för ringa, att deråt egna all den omsorg, den kraft och den kärlek det kräfver; må vi framför allt icke anse det för ringa att inneslutas i våra böner, alltid ihågkommande:

Om Herren icke bygger huset så arbeta de fåfängt, som derpå bygga.

Esselde.

II. DEN FÖRSTA SKANDINAVISKA INDUSTRI-UTSTÄLLNINGEN *).

Sex veckor hafva förflutit sedan den storartade skandinaviska expositionen afslutades. Lindarne stå aflöfvade på Carl XIII:des torg. I stället för den mängd af expositionsbesökande, som hela sommaren och hösten med kataloger i händerna skyndade in genom de olika ingångarne till Industripalatset, ser man en eller annan skolgosse försöka sina första skridskor i de isbelagda alléerna, eller hör man de

*) Insändt i November månad.

glada barnen ropa till hvarandra sitt öfvermodiga »si opp!» eller »ur vägen!» då de kila ned för Landtmäteribacken. Sjelfva expositionshuset står öde och tomt, men likasom för att skonsamt dölja den inre tomheten för allmänhetens blickar, har frosten öfverdragit de höga fönstren med tusende blommor af is, och när solen bryter sig emot dem och kastar ett mildt sken öfver det lätta glastaket, får hela byggnaden utseende af ett kristallpalats. Kristallpalatset skall försvinna, men hvad som aldrig försvinner är minnet af allt det sköna man sett, af allt det goda man lärt — den »inre behållningen» för nationen och individen, som blifvit en följd af den första Skandinaviska Industri-utställningen.

Det är icke vår afsigt att söka beskrifva eller uppräknas de mest framstående af de utställda artiklarne. Hundrade hafva befattat sig dermed och gjort det långt bättre, än vi tilltro oss att göra*). Dessutom är den tid länge sedan förbi, då sådana beskrifningar kunna hafva nyhetens behag, ens för den mest aflägsset boende. Ändamålet med denna uppsats är att söka den »inre behållningen», att påpeka, i första rummet något af den andeliga och moraliska inverkan, i det andra några af de praktiska och materiella resultat, som utställningen kan och bör utöfva såväl på nationen som individen.

Hvilken är den känsla, som ofrivilligt tränger sig på oss vid minnet af dessa otaliga arbeten, hitförda från alla Skandinaviens delar, om ej den, att äfven *arbetet* har sin ära? — Den stilla, ödmjuka och derföre länge glömda arbetaren, som bebyggt vårt land, plöjt vår jord, fyllt våra boningar med alstren af sin flit, han har kommit till heders. I årtusenden ha vi begagnat hans verk, utan att tänka på den, som utfört det, likasom vi äta det dagliga brödet, utan att tänka på den, som växten gifvit; först nu, när arbetaren inför oss hopat alla alstren af sin konstflit, frukten af företagsamheten, ihärdigheten och försakelsen, först nu lära vi att fullt uppskatta hans värde. Det är *arbetets fest* vi firat, och till den ärestöd arbetaren åt sig upprest genom härvarande exposition, ha vi vallfärdat för att se och lära, för att medtaga ett oförgängligt minne, som följer genom lifvet.

Såsom en af de bästa följderna af utställningen, anse vi

*) Se i första rummet Svederi arbete.

derföre först och främst den *aktning*, som derigenom tillfallit den enskilde arbetaren. För icke länge sedan ansåg den rike eller högtuppsatte alldeles under sin värdighet att bemöta den fria arbetaren eller arbeterskan med samma vänlighet som t. ex. sin betjent eller piga. Medelklassen har följt exemplet, den tjänande likaså, och mer än en gång ha vi hört mästare i olika yrken, på det mest befallande sätt tilltalas af de rikes tjenare. Denna tid är för alltid förbi. Den arbetare, som församlat omkring sitt verk tusentals åskådare, som blifvit prisbelönt för utmärkt skicklighet, har lärt känna sitt eget värde, lärt att akta sig sjelf och skall intaga det rum i samhället, som honom med rätta tillkommer. Men icke nog med att andra klasser lärt sig att akta arbetaren — arbetsklassen sjelf har äfven genom utställningen erhållit en högre lyftning. Genom beskådande af de samlade alstren från olika yrkesgrenar, har arbetaren fått ett större intresse för industrien i allmänhet och genom åskådande af alla de olika arterna af den industrigren han sjelf bearbetar, har han kommit att anställa nyttiga jämförelser, måhända blifvit ledd till förbättringar och uppfinningar, som annars aldrig blifvit gjorda.

En annan, icke mindre vigtig följd af utställningen är den, att den svenska nationen lärt känna sina egna tillgångar, sin förmåga att i det närmaste fylla sina egna behof, och inom landet tillverka, för lika billigt pris och lika vackert som utländningen, en stor del af de nödvändighetsvaror, som den hittills med så mycken förkärlek tagit utifrån. Mången, som hittills rynkat på näsan åt den inhemska industrien, som aldrig kunnat förmå sig att inträda i en svensk fabriksbod, som aldrig vågat begagna svenska blommor, svenska spetsar eller svenska handskar, emedan det »icke brukades», har fått erkänna, att de svenska varorna icke kunna skiljas från de utländska på något annat än det billigare priset. Huru mången har icke vid åsynen af den ena eller andra artikeln sagt eller tänkt: »kan detta vara svenskt!» och fosterlandsvännen har med glädje funnit detta förhållande besannadt och ser med förtröstan den framtid till mötes, då vi icke behöfva taga några nödvändighetsartiklar utifrån. Man har klagat öfver att expositionen varit så fåtaligt besökt af utländningar, att värdshus och enskilda till uthyrning afsedda boningar stått tomma, men det är bättre att vi lärt känna vår

egen förmåga, än om alla dåraktiga förhoppningar i afseende på en oerhörd ögonblicklig vinst blifvit realiserade.

Genom industri-utställningen ha äfven en mängd skickliga arbetare och arbeterskor blifvit kända och erhållit sys-selsättning, samt, hvad som är ännu bättre, uppmuntran att fortgå, att utveckla och förbättra sin arbetsskicklighet. För att nu blott tala om de qvinliga utställarnes arbeten, hvem har ej sett eller hört omtalas den makalösa damast-stoppen? Då nu efter expositionens slut en mängd värdefulla alster af qvinlig industri skulle afsändas till Norge (se Tidskriftens 8:de årgång sid. 240), uppsöktes den person, som uppfunnit och förfärdigat detta slags arbete och fick i uppdrag att visa ett nytt prof af sin skicklighet *).

Vi kunna nämna ännu många andra qvinliga utställare, som genom expositionsartiklar blifvit kända och erhållit arbete. Så är t. ex. fru Beck äfven för drottningens räkning sysselsatt med etsning å guldsnitt på böcker, en konst som lærer vara uppfunnen af henne och hennes man, vår skickligaste bokbindare. Den talangfulla målarinnan af de fyra por-slinsmedaljongerna, som tilldrogo sig alla kännares uppmärksamhet, har blifvit anmodad att lemna arbete till en porslins-fabrik i Stockholm, m. m.

Men om vi sålunda genom expositionen lärt att värdera arbetet, att akta arbetaren, att känna våra tillgångar, att upp-söka och uppmuntra skickliga arbetare af båda könen, så ha vi äfven lärt inse vår svaghet i andra afseenden, upptäckt brister, som vi ej afvetat, på samma gång som vi genom jem-förelse med grannarne insett huru de skola afhjelpas. En så-dan brist vilja vi påpeka, t. ex. vid utställningen från slöjd-

*) Hon berättade då, ej utan rörelse, att denna stopp, som hon af en händelse lemnat till expositionen, bringat henne lycka, samt fram-tog derefter och visade ett bref, skrivet å H. M. Drottningens väg-nar, hvilket i de vänligaste ordalag bjöd henne komma ut till Ulriksdal för att redogöra för sin uppfinning. Hon kunde ej nog prisa den välvilja, med hvilken hon blifvit emottagen, och omtalade att hon äfven der erhållit arbete. Hvad nu det för norsk räkning beställda arbetet beträffar, verkställdes det utmärkt väl, i det en hel figur, utklippt ur en ny damast-duk, åter dittrollades i samma mönster, medan det urklippta stycket fastträcklades bredvid stoppen till jemförelse. På några vänners inrådan har hon äfven skickat ett dylikt arbete till den stora verldsutställningen i Paris. Denna arbe-terskas namn och adress är: Augusta Jonson. Hornsgatan n:r 34.

skolan. Förbigående det smaklösa och teatergranna i det sätt, hvarpå slöjdskolans kompartiment var utstyrdt, erinna vi särskildt om de tarfliga papparbetena och de illa gjorda blommorna. Vi kunna icke underlåta att påpeka det egendomliga deri, att slöjdskolans elever år ifrån år borttaga en dyrbar tid med att tillverka fula blommor, då så utmärkt skickliga fleurister finnas att tillgå i Stockholm, hvilka man kunde använda till lärarinnor*). Innevarande års exposition visar just hvad slöjdskolans elever kunde hafva att lära af t. ex. mamsell Dorph i blomsterväg, eller af fru Werner i porslinsmålning. Slöjdskolans elever utmärka sig för goda ritningar, aqvarellmålningar och gravyr i koppar, sten m. m.; hvarföre då ej äfven gifva de qvinliga eleverna tillfälle att af en god lärarinna erhålla undervisning i porslinsmålning och konsten att tillverka blommor? Det torde kunna invändas att slöjdskolan till följe af sin egen exposition ej kunde skicka det bästa till den allmänna, men denna invändning förlorar allt värde för den, som kan försäkra, att ingenting bättre i de tvenne förut påpekade facken fanns exponerad på den egna utställningen. Emellertid hade slöjdskolans kompartiment äfven i andra afseenden föga af intresse att erbjuda, och den stora allmänheten kunde deraf alldeles icke göra sig någon föreställning om de vackra arbeten denna skola verkligen har att bjuda på. Önskligt hade därför varit att styrelsen för ett år uppoffrat den lilla fåfängan att ha en egen exposition, som besöktes af få, för att i stället kunna skicka det bästa under året tillverkade till den allmänna, af tusentals personer besökta utställningen. Om vi icke missminna oss, intog slöjdskolans alster ett utmärkt rum vid senaste Londonexpositionen**); vi skulle vilja tillägga: *Hvarför gör man sig mindre besvär med att upplysa egna landsmän än utländningar?*

Vid åskådandet af de utmärkta qvinliga handarbeten, som funnos utställda från en folkskola i Kjöbenhavn, trängde sig ovilkorligen på oss den frågan: Hvarför har icke en enda

*) Felet ligger måhända ej ensamt hos lärarinnan, utan äfven i grofheten af den materiel, som användes vid undervisningen, då äfven de bästa gjorda blommor af groft och fult tyg bli fula.

Red:ns anm.

**) Att så var, bevisas bäst deraf att hela den sinnrikt anordnade utställningen qvarstannade i London, för att tjena såsom modell för tekniska skolor.

Red:ns anm.

folkskola i Stockholm förmått utställa, om icke något dermed jemförligt, men åtminstone något i samma väg? Den ofvannämnda skolan hade exponerat arbeten af barn ifrån 6 till 15 år: strumpor, linnen, dukar, ända till skjortor med de finaste handsyddade veck. Ovilkorligen kommo vi dervid att undra, huruvida den praxis ännu gäller hos oss, att en flicka i folkskolan 4 gånger måste hafva genomläst katekesen, innan hon kommer i syskolan? Erhålla våra folkskolebarn någon undervisning i sömnad, eller göra de det icke? Vi antaga att så sker, men hvarföre har man då ej begagnat tillfället att göra den stora allmänheten bekant med och intreserad för verksamheten i våra syskolor?

En annan brist, som fortfor under hela utställningen, var det olämpliga anordnandet af skolmaterielen. Hade denna varit lika väl uppställd, som de flesta andra expositionsartiklar, skulle åskådandet deraf skänkt vida mer nöje och intresse än nu var fallet. I ett litet trångt kompartiment, der man blott med svårighet kunde komma fram för pulpeter, skolbord, trädgårdssaker, gevär m. m., lågo hopade på hvarandra saker af stort värde, men som aldrig blefvo besedda, enär de omöjligen kunde åtkommas. Om *någon* afdelning af expositionen förtjenade att tagas i betraktande, så var det väl denna, der alla de föremål voro uppställda, som äro ämnade att direkt inverka på det uppväxande slägtets moraliska och intellektuella utbildning. Här skulle hvarje mor, hvarje far, hvarje lärare ha sett sig omkring och utvalt det bästa. Men här kunde icke två personer komma om hvarandra, utan ofta nödgades man på halfva vägen vända tillbaka utan att ha fått se något. För resande och sådana, som ej hade tidsbiljetter var skolmaterialets kompartiment ett terra incognita. Alla de utmärkta kartorna från Finspång, ritade af barn från 11 till 14 år, alla räkne-uppgifterna, satsläreböckerna och skönskrifningsproffen förblefvo sålunda okända för den stora allmänheten.

Här voro äfven de annars så lämpliga varningarne »*får icke vidröras*» mycket malplacerade, ty huru skulle man kunna taga kännedom om böcker, ritningar, stilprof etc., utan att öppna och vidröra desamma? Ett dubbelt så stort rum hade varit af nöden för att beqvämt kunna se allt, om man derjemte utflyttat de talrika modellerna till skolbord, hvilka allt för mycket belamrade utrymmet, och i stället ditsatt åtmin-

stone en soffa, der den besökande kunde slå sig ned för att göra anteckningar. Bristen på utrymme afhjelpes i någon mån mot slutet af utställningen, då drottningens föräldrar hitväntades; skada blott att de höga personerna ej hitkommo i början i stället för i slutet af expositionen.

Ett annat märkligt förhållande kunna vi ej heller underlåta att omnämna. Från Finspångs utmärkta folkskola, från Norrköpings och Göteborgs, funnos förträffliga arbeten af eleverna: kart- och konstruktionsritningar, skönskrift etc. Men från folkskolorna i Stockholms kommun... intet! Kunna Stockholms folkskolor ännu icke täfla med de ofvannämnda, så hafva de väl icke desto mindre gått mycket framåt de sista 5 åren under vår nitiske och skicklige folkskole-inspektörs ledning, och hvilken glädje skulle det icke hafva varit för Stockholms innevånare att iakttaga dessa framsteg, och genom jämförelse med de ofvannämnda skolorna se hvad som behöfdes för att gå ännu mera framåt. Att döma efter expositionen ser det i sanning ut, som om Stockholms kommun i detta hänseende skulle stå efter både landsortsstäderna och landsbygden. Vi hoppas att den åtminstone skall tillägna sig det bästa af hvad här genom jämförelser kunnat läras, och att vi vid nästa utställning äfven i detta afseende kunna intaga den plats i spetsen för framåtskridandet, som tillkommer en hufvudstad.

Vi hafva här nu blott i största korthet omnämnt ett och annat fack på den stora expositionen. Att tala om t. ex. Molins fontän, de utsökta guldsmedsarbetena, träsniderierna, snickeriarbetena, maskinerna, porslinerna etc., öfverskrider alldeles vår förmåga, äfven om det icke skulle upptaga alltför mycket af ett begränsadt utrymme. Såsom slutord skulle vi endast vilja tillägga:

Närvaron af den skolmateriel, som fanns på utställningen, hade för oss betydelse, icke derföre att dess tillverkning redan blifvit en industrigren, utan såsom ett löfte att skolbildningens frukter skulle komma alla till del. Skall den inhemska industrien föra ett folk framåt, ej blott i allmän välmåga, utan, hvad bättre är, i sedligt och moraliskt hänseende, måste hon gå i skola hos den sanna bildningen. En sådan skola i högre mening har industriutställningen varit för oss alla. I denna stora skola med de otaliga klasserna, der lärotiden för oss såsom nation börjat i år och utsträckes genom tidehvarf-

ven, och i hvars »förberedande klass» vi just inträdt, hafva vi att lära oändligt mycket mera än som här i få ord kan sägas eller ännu klart af någon kan fattas. Hvad vi anse såsom det förnämsta af »den inre behållningen» är den gemensamhets- och broderlighetskänsla, som industriutställningen skapat mellan arbetsgifvare och emottagare, närmandet till hvarandra af arbetare inom alla områden, samt det uppväckta begäret efter framåtgående i alla riktningar. Nationen har sett sig sjelf såsom uti en spegel. Hon har studsat för bilden, icke emedan den var oskön, utan emedan den var *annorlunda* än hon tänkt sig den. Sedan hon en gång sett sig sjelf, behöfver hon andrum till nästa spegling, behöfver eftertänka huru och på hvad sätt idealet för henne såsom nation bör se ut. Mot detta ideal, som alla hennes söner och döttrar böra sträfva efter att förverkliga så fullkomligt som möjligt, vända vi nu alla våra förhoppningar; tanken att hvar och en af oss särskildt kan bidra att göra det skönare, ädlare, bör trösta oss under små besvärligheter och stora motgångar, och sedan vi ej mera äro arbetare här nere, lemna vi med förtröstan det ofullbordade verket åt en förädlad efterverld.

-en-ny.

III. NÅGOT FRÅN INSEKTERNAS VERLD.

Redan länge hafva vi önskat att med våra läsare få kasta en blick in i insekternas underbara verld, hvilken för de flesta af oss torde vara blott alltför obekant. Vi göra i dag början med att taga en öfversigt af de olika verktyg, med hvilka insekterna blifvit försedda för att kunna uppsamla och tillgodogöra sig sin föda, hvarefter vi framdeles skola lemna några beskrifningar på deras sätt att försvara sig, att bygga sina nästen m. m., samt några skizzer af deras lefnadssätt och samfundsförhållanden.

Vi skola i dessa beskrifningar hufvudsakligen följa uppgifterna i ett äldre arbete af en berömd engelsk entomolog *), med tillägg af en och annan märklig iakttagelse ur senare arbeten, af så väl in- som utländska författare.

*) An Introduction to Entomology by William Kirby, seventh edition, London 1858.

Insekternas näringsverktyg.

I mångfalden och sinnrikheten af sina näringsverktyg, hvilka ofta äro helt och hållet olika hos larven och hos det fullt utbildade djuret, stå insekterna långt framom alla andra djur. Ett stort antal, släktena *Coleoptera* [skalbaggar], *Hymenoptera* [steklar], och *Orthoptera* [rätvingar], äfvensom larverna af *Lepidoptera* [fjärilar], några bland *Diptera* [flugor], etc., är försedt med käkar, men af ganska skiljaktig konstruktion, alla på ett beundransvärdt sätt lämpade för de förrättningar, för hvilka de äro afsedda; somliga skarpa, samt försedda med taggar och leder, för att kunna sönderslita rofvet, andra krökta, för att kunna gripa, och på samma gång ihåliga, för att kunna begagnas vid sugning; en del saxlikt formade, beräknade för löfs gnagande, andra mera liknande qvarnstenar, af tillräcklig fasthet och styrka att sönderkrossa de hårdaste träslag. En egenhet, som förefinnes hos större delen af detta slags insekter, är att de hafva två par käkar, ett öfre och ett undre, båda i vågrät, icke lodrät riktning. Det förstnämnda paret är i de flesta fall ämnadt till rofvets gripande och tuggande; det sistnämnda, (när det är krökt) till dess sönderslitande och fasthållande, under den tid som det öfre paret krossar rofvet.

För återstoden af insekterna, (en anseelig mängd), skulle käkar vara fullkomligt onyttiga redskap. För upphemtandet af deras lätta, flytande föda erfordras verktyg af en helt annan konstruktion, och med sådana äro de ock rikligen utrustade. Malarne och fjärilarne t. ex. förtära endast den i blommornas kalkar befintliga honungen, vanligen förvarad i djupet af ett temligen långt, rörformigt kärl. De äro följaktligen försedda med ett organ, på det noggrannaste afpassadt efter sitt ändamål, nemligen en smal rörformig tunga, mer eller mindre lång, stundom af ända till tre tums längd, och hvilken, då den icke är i verksamhet, spiralformigt sammanrullas, lik fjedern i ett ur. Denna tunga, hvilken de hafva förmåga att ögonblickligen upprulla, nedsänka insekterna i blomkalkens djup, och uppsuga dermed, liksom med en häfvert, ett förråd af den ljuftva nektar, som utgör deras föda. En hel volym vore knappt tillräcklig, för att fullständigt beskrifva detta organs beundransvärda sammanställning. Vi måste därför inskränka oss till att i korthet näm-

na, att den består af ett broskartadt ämne, och tydligen är sammansatt af ett oräkneligt antal ringar, hvilka, för att ögonblickligen kunna sammandragas, måste sättas i rörelse af ett lika stort antal särskilda muskler. Ehuru till utseendet enkelt, består dock det lilla sugröret i sjelfva verket af tre sådana cylinderformiga sidorör, enligt Réaumurs åsigt endast afsedda för luftens emottagande, och ett mellan dem liggande, genom hvilket honungen passerar, och hvilket består af två särskilda rännor, utgående från sidorören, hvilka rännor, genom den förunderligaste apparat af i hvarandra ingripande krok, kunna antingen sammandragas till en lufttät kanal, eller ögonblickligen utsträckas, allt efter insektens behof och godtycke.

Ett annat slag af insekter, nemligen de s. k. skinnbaggarne, (*Hemiptera*) afsöndrar safterna af växter eller djur, förmedelst ett verktyg af en helt olika beskaffenhet — en ihålig, refflad slida, ofta försedd med leder, och innehållande fyra borstlika taggar, hvilka, på samma gång de genomtränga födan, sluta så tätt till hvarandra, att de bilda ett lufttätt rör, genom hvilket de små djuren uppsuga sin föda. Organet liknar sålunda en pump, långt mer sinnrikt inrättad och beräknad för en mångsidigare verksamhet än våra konstigaste pumpverk, i det den sjelf gräver den brunn, ur hvilket den upphemtar det flytande ämnet.

Ett tredje slag af insekter, de som tillhöra tvåvingarnes ordning (*Diptera*) innefattande alla de olika flugarterna, hafva en sugare, i allmänhet lik den nyss beskrifna, men af en mycket konstrikare och mera omvexlande form. Liksom den ofvannämnda, består äfven denna af ett slags refflad slida, inneslutande några lancettlika taggar; hos somliga arter är slidan hornaktig och styf, hos andra köttaktig och böjlig, mera liknande elefantens snabel, samt ytterst försedd med tvenne svällda läppar; de åtföljande lancetterna äro inneslutna i en öfre slida, i förning med hvilken de förmodligen bilda ett lufttätt sugrör. Dessa näringsverktyg äro till antalet och formen utomordentligt omvexlande. Somliga släkten (*Musca*) hafva blott ett, liknande en skarp lancett. Andra (*Empis*, *Asilus*) hafva trenne, de två yttre nålformiga, den mellersta liknande en sabel, tillsammans utgörande ett så kraftigt verktyg, att den svenske naturforskaren de Geer sett en *Asilus* dermed utan svårighet genomborra skalet af en *Mariæ* nyckelpiga (*Elytra*). Man har t. o. m. fångat dylika insekter, hvilka icke allenast haft en Ela-

ter och en torndyffel utan till och med en svartbagge (Hister) i munnen. Hos många hästflugor finna vi fyra, hvaraf två fullkomligt likna lancetter och de tvenne andra — förskärarknivar; likheten med de senare sträcker sig ända till de dithörande hornskäften. Den blodtörstiga myggan har fem, några skarpt tillspetsade vid ändarne, andra likt sågen, försedda med tänder på den ena sidan. Flugan, spindeln, skorpionen, alla hafva de näringsverktyg af sinsemellan helt och hållet skiljaktig konstruktion. Men det vore icke möjligt att ens antyda alla de olikheter, som i detta afseende förefinnas hos fullbildade insekter, ännu mindre hos larverna.

Vare det nog sagdt att de alla ådagalägga den högsta fulländning, med hänseende till de förrättningar, de äro ämnade att utföra, samt att de ofta tjena insekterna, icke blott till verktyg för insamlande och tillredande af föda, utan ock till redskap vid byggande af deras nästen, och slutligen äfven till fortskaffningsmedel.

En del insekter begagna sig icke i sitt fullfärdiga tillstånd af de näringsorganer, hvarmed de äro utrustade, och förtära föga eller ingen föda. Till denna afdelning höra vissa getingsarter, den fjäril, som härstammar från silkesmasken, jemte åtskilliga andra af samma slägte; äfvensom dagsländorna. *Dagsländorna*, säger den bekante naturforskaren Milne Edwards, hafva fått sitt namn (*Ephemera*) af den korta tid, som de lefva i utbildadt tillstånd. Man ser dem vanligen nära vatten under vackra sommar- eller höstaftnar mot solnedgången, och några timmar senare falla de ned och dö. Under denna tid förtära de icke en gång någon föda, utan blott sväfva och fladdra många tillsammans i luften och förena sig parvis på någon växt. Strax derefter lägger honan sina ägg i vattnet, faller till marken och dör! Deras antal är stundom så betydligt, att marken betäckes af de döda kropparne, och att man, såsom det berättas, i vissa trakter kan insamla dem till gödning. Ehuru den utbildade insektens lif sålunda är mycket kort, lefver djuret likväl inalles två eller tre år, men blott såsom larv eller puppa i vattnet.

Alla de ofvannämnda insekterna lefva så kort tid i det fullfärdiga tillståndet, att de icke behöfva någon föda. För öfrigt kan såsom allmän regel antagas, att nästan alla insekter i detta till-

stånd äta mycket mindre än i larvtillståndet. Den glupska löfmasken behöfver, sedan den blifvit förvandlad till fjäril, endast en ringa quantitet honing, och den frossande malen nöjer sig, så snart den fått vingar, med en eller ett par droppar af någon söt vätska.

Deremot är den quantitet föda, som under larvtillståndet förtäres af insekten, betydligt större i förhållande till dess storlek, än den som erfordras för större djur. En stor mängd löfmaskar äta dagligen två gånger större vigt löf än de sjelfva väga. En antaglig orsak till denna glupskhet hos de växtätande larverna har blifvit antydd af en engelsk naturforskare, John Hunter, hvilken tillskrifver densamma den omständigheten, att deras mage icke har kraft att upplösa de växtämnen den mottager, utan endast att utdraga deras safter. Detta är bevisadt såväl igenom beskaffenheten af deras excrementer, som af den omständigheten att deras vigt icke alltid tilltager i förhållande till den intagna födan. Hos vissa larver ökas dock vigten i förhållande till den förtärda födan i en förvånande hög grad. Så har man funnit att larver af spyflugor, af hvilka tjugofem eller trettio knappt vägde omkring ett gran den ena dagen, den följande vägde sju gran hvardera; alltså efter tjugufyra timmars förlopp omkring tvåhundra gånger mera än före sagda tid.

En del insekter hafva förmåga att länge undvara all slags föda. Detta tyckes berö på beskaffenheten af deras vanor. Den insekt, som närar sig af sådana ämnen, hvilka vanligen finnas i öfverflöd, såsom t. ex. växter, fordrar ofta föda; den deremot, som lefver af rof, och sålunda är utsatt för faran att länge sakna näring, är ofta begåfvad med en förmåga att fasta, hvilken man skulle anse otrolig, om den icke vore bevisad genom talrika fakta. Myrlejonet kan under sex månaders tid, och till utseendet fullkomligt oskadadt, upphålla sig utan den ringaste föda, ehuru, när tillgångarna så medgifva, det är i stånd att dagligen förtära en insekt af dess egen storlek. En fransysk naturforskare, mr. Vaillant, försäkrar att han, under ett försegladt glas, i tio månader förvarat en spindel utan föda, efter hvilket tidsförlopp, spindeln, ehuru afmagrad, befanns lika kraftfull som förut. En annan vetenskapsman, bekant för sina mikroskopiska upptäckter, omtalar att han haft i sitt förvar en art ekoxe (*Blaps mortisaga*), som lefvat tre år utan tecken till föda. Några

icke rofgiriga insekter äro äfven begåfvade med en dylik förmåga att kunna undvara lifsmedel. Leuwenhoek berättar att en mal, hvilken han uppträdt lefvande på en nål och ställt framför sitt mikroskop, lefvat elfva veckor i denna belägenhet, och mr. Stephens, som i Juni månad 1831 hade inneslutit ett exemplar af *Lepisma sacharina* i en pillerdosa, innehållande endast några få korn magnesia, fann den till sin stora förvåning ännu lefvande och i full lifsverksamhet i Juni 1833, efter en fångenskap af två år, utan föda.

Under somliga förhållanden tyckes just bristen på näring vara ett medel till förlängande af insektens lif, hur orimligt ett dylikt påstående än må tyckas. Af Scava *Pyrastrus* t. ex., hvars tillvaro såsom larv, puppa och fullbildad fjäril, på sin höjd uppgår till sex veckor, har man funnit ett exemplar, hvilket såsom halfvuxen larv blifvit satt under ett glas och der bortglömdt, ännu 15 månader derefter vara vid lif. Insekten hade således lefvat i larvtillståndet mer än åtta gånger så länge som den skulle lefvat i alla tillstånden sammanräknade, om den regelbundet genomgått sina förvandlingar, ett phenomen, lika förvånande som om en människa skulle lefva 560 år. Sannt är visserligen att denna tillvaro icke var värd att njutas ens af en flugas larv. Man kan icke tillskrifva detta besynnerliga resultat någon annan omständighet än att den varit i saknad af tillräcklig föda för att ernå pupptillståndet, ehuru den haft nog för att i det närmaste uppnå sin fulla utbildning som larv. Måhända är orsaken härtill att söka i samma omständighet, som bidrager att förlänga tiden för tillvaron af årsväxter, hvilkas frön hindrats från att mogna. Ett dylikt antagande skulle bestyrka den af en del fysiologer framkastade hypothes, att hvarje organiskt väsende fått sig ett visst mått af lifsförmåga tilldelad och att dess listid blir lång eller kort, alltefter som denna förmåga sparas eller förslösas. Detta antagande innebär just icke någon synnerlig tröst för dem, som rösta för att lefva fort, såvida de icke hafva fullt allvar med den förkärlek de påstå sig hysa för »ett kort men gladt lif»; å andra sidan måste dock medgifvas, att de hafva fördelen på sin sida, om alternativet nödvändigt måste bestå i ett så dvalligt och känslolöst tillstånd, som det, hvarmed ofvannämnde larv måste betöla förlängandet af sin tillvaro.

IV. EN TAFLA*).

(Den späde Moses på vattnet, bevakad af sin dolda moderr.)

Ett barn du ser på floden saktä gunga,
 Det sträcker hjälplöst sina armar små,
 Blott kalla vågor nu dess vaggsång sjunga
 Och stilla buga strandens säf och strå.
 Du lilla lif! Skall snart en våg dig slunga
 I djupet ned? Hvi öfvergafs du så?
 Nej, bakom bladen ser jag blickar ömma,
 Ej kan en mor sin späda älskling glömma.

Min själ, som förs på tidens mörka vågor
 Med stilla bäfvan mer och mer framåt,
 Se denna bild! — ett svar på dina frågor —
 Bevakar ej en högre blick din stråt?
 I natten lysas du af stjernelågor,
 Och dagens hetta släcks af daggens gråt;
 Fast den dig vårdar än en stund sig döljer,
 En evig kärleksblick din bana följer.

T. K.

V. JASMINEN*).

Solens varma strålar! skinen
 På mitt lilla fönsters rand!
 Trösten blommande jasminen!
 Spanien är dess fosterland.

Ack, den tycks mig stilla drömma
 Om Alhambras rika prakt,
 Der fontäner ständigt strömma,
 Der jasminer hålla vakt.

Röfivad ifrån fosterjorden,
 Hit, till kalla norden förd,
 Suckar hon — min skyddsling vorden —
 Blommar, af min omsorg rörd.

*) Insändt.

Se, en snövit blomsterstjerna
 Fallor sakta i mitt hår! —
 Ja, hon ger mig den så gerna,
 Men — den följes af en tår!

Hvita stjerneblommor falla —
 Hoppets, längtans blomsterdröm —
 Och hon dem begråter alla,
 Som en moder huld och öm.

Jag förstår dig! — mina sånger
 Ut i vida världen gå,
 Och de följas många gånger
 Utaf tysta tårar så.

Hvad man burit i sitt hjerta —
 Tankens blomma, själens doft —
 Måste man med hemlig smärta
 Se förskingras, se i stoft.

Om de trampas än så ofta,
 — Høj dig, stengel, glad igen! —
 Kanske, när de ljufvast dofta,
 Vinna de åt dig en vän.

Blommor falla, blommor knoppas,
 Vittna tyst om solens brand,
 Skimra, blekna, dö, men hoppas
 På ett bättre soligt land.

T. K.

VI. VID ETT BARN'S DÖD *).

(Fritt från engelskan.)

En späd gestalt derborta hvilat;
 En barnasjäl har stilla flytt;
 En röst så mild för alltid tystnat —
 Nu i en englaröst förbytt.

*) Insändt.

Två fötter små på vägen voro
 Till ljusets värld: en väg så kort!...
 Den tomhet hjertat känner, liknar
 Den, då en ljuf musik dör bort.

En liten hufva, två små kängor,
 En liten lock af gyllne hår,
 Den leksak, hvilken mest hon älskat,
 Den klädning, som hon fick i år;
 Den lilla grafven se'n derborta,
 Som snart beströdd med rosor står —
 Se der *behållningen* — den enda —
 Vår sällhets, sedan trenne år!

Hör! foglar sjunga ju derborta
 I trädets topp ett »requiem»
 För den som nyss, så glad och älsklig,
 I sången täflade med dem?...
 Ej mer den friska barnarösten
 Skall, lekfullt, stämma in deri.
 Nu klara silfverstämman blandas
 Uti serafers harmoni!

S—e A—n.

VII. NÅGOT FRÅN VÅRA GRANNAR.

v.

Bland de författare, som på senare åren riktat den norska skönlitteraturen med så många värdefulla arbeten, finner man äfven tvenne qvinliga, hvilka väl försvara sin plats i bredd med de öfriga. Det är *Magdalene Thoresen*, samt förf:n till »*Amtmandens döttré*». Konstvärdet oberäknadt, ega de Förtellinger och Skizzer ur olika kretsar af det norska folklifvet och hemlifvet, som dessa författarinnor lemnat, så mycket egendomligt och för brödrafolkets karakter och skaplygne betecknande, att vi tro oss genom meddelande af en öfersigt och en karakteristik af de mest framstående af dessa arbeten, samt en kort lefnadsteckning af deras förf., bidra till vinnande af det mål, vi med de spridda uppsatserna »från våra grannar» afsett: inledandet af en närmare bekantskap mellan

hemmen och kvinnorna i Norden. Vi göra i dag början genom att efter Dansk illustreret Tidende meddela följande skildring af

Magdalene Thoresen.

Såsom författarinna tillhör *fru Thoresen* till karakter, språk och konstnärlig riktning Norge, och för utvecklingen af sina stora gåfvor har hon således detta land att tacka. Till börden är hon dock Danska, och kan således på visst sätt sägas tillhöra båda nationerna. Hon föddes i Fredericia den 3 Juni 1819. Hennes eget familjenamn var *Anne Magdalene Krogh*. Föräldrarne tillhörde allmogen; fadren, skutskeppare och repslagarmästare, härstammade från jylländska storbönder och var af en stark, sluten, högsinnad, men något vild och fantastisk natur. Som familjens ekonomiska vilkor voro ganska torftiga, måste arbetet förblifva dess lösen, icke andens sträfvan, men kroppens stränga möda, och detta arbete trädde för barnen i uppfostrans, undervisningens och bildningens ställe.

Understundom lägger ödet, likasom under inflytelsen af en grym herrskarenyck, så många mil emellan en människas första omgifning och den uppgift, för hvilken hon skapades, gömmer hennes bestämmelse så långt utanför hennes egen synkrets, att det fordras, icke blott en kallelse och en vilja, sådan, som endast kommer på snillets lott, men tillika ett sammanträffande af de mest ovnlige omständigheter, för att det, som ursprungligen hörer tillsammans, skall kunna nå hvartannat. Men samma makt, som lägger höjder och vattendrag mellan den obestämda längtan och dess bestämda föremål, som uppkastar ovetenhetens, fördomens och motgångens hinder tvärt öfver den stenlagda vägen, uppenbarar sig just som den allrådande, genom att trotsa alla dessa vanskligheter, och med säker hand föra den sträfvande fram till målet. Och så frågar man, såsom *fru Thoresen* en gång sagt, icke efter, »hvar Talentet födtes, om ej for at see Stjernen, som Guds Finger tegnede over Døren og som blinker lige klart over Slottet og over Hytten».

Sin första barndom tillbragte *Magdalene* ända till det fjortonde året hos sin farmor, en gammal, blid enka, hos hvilken ett långt lifs pröfningar och sorger hade alstrat en djup

och uppriktig gudsfruktan. Denna tid omfattar hennes bästa, käraste och fridfullaste minnen; ty farmodren förstod det mörka och vilda barnsinnet med dess alltid verksamma fantasi, som föreföll andra frånstötande, samt förstod att böja, att luttra och lyfta det genom kärleksfull omsorg och under gemensam bön och psalmsång. Det var den gamlas högsta önskan att få upplefva sin sondotters konfirmationsdag, och denna önskan blef hörd. Hon fick den glädjen att ledsaga sitt hjertas barn till kyrkan, utefter de med löf och blommor festligt beströdda gatorna; men samma dags afton dog hon plötsligt, hvarefter hennes sondotter kom tillbaka till föräldrahemmet.

Man fick der många grunder till missnöje med henne. Hon var icke sannfärdig, ty hon blandade verklighet och dikt om hvartannat på det förunderligaste sätt; hon var icke flitig, ty hon hade icke anlag för ihärdigt arbete, och det arbete hon egnade åt tämjandet af en fantasi, som ännu var mycket starkare än hon sjelf, kunde naturligtvis icke ursäktas hennes overksamhet, när systrarna fullgjorde hennes sysslor, mot löftet att hon skulle förtälja sagor för dem. Icke heller var hon till väsendet lik andra barn, utan egen, svärmodig och tyst. Bland besynnerliga infall berättas om henne, att hon som helt liten plägade smyga sig med in under katolska gudstjensten och sedan från ett upp och nedvändt kar utförde den katolske paterns predikan för andra barn, hvilka hon agade, om de vågade le. Icke mindre eget var det svar hon gaf en man, som plägade roa sig med att fråga hvad hon ville bli. Svaret ljöd oföränderligen: skald! Ett högljudt skratt och en fyraskillings slant var lika oföränderligt hvad hon fick i utbyte för sin uppriktighet. Hur hon först fallit på den tanken att gifva detta svar, har hon nu svårt att sjelf förstå; ty vid den tiden hade hon föga aning om hvad skaldekonst vill säga.

Det första, mäktigt gripande intryck af poesi erhöi hon på ett ganska egöt, lika lustigt som rörande sätt, genom nattvaktens sång. När klockan slog tio om aftonen, närmade sig för henne dagens högtidligaste stund; då låg hon i den djupaste sinnesrörelse och lyssnade efter väktareversen. Hennes första sträfvan att frambringa ett diktverk tillfredsställes på ett lika primitivt sätt, som hennes gryende skaldesinne väcktes. Hon skref nemligen, innan hon gick till hvila om

aftonen några vers med krita på det rödmålade matbordet, och strök sjelf ut dem om morgonen, så snart en eller annan båtkarl eller fiskare tillfälligtvis kommit in och sett och läst dem. En enda läsare var henne tillräcklig, men på samma gång outhärlig.

Något längre fram i tiden fick hennes läslust näring, i det hon af en gammal hernhutare, som hade ett lånbibliothek i staden, fick låna en mängd böcker på danska och tyska, utan allt urval. Det sistnämnda språket lärde hon sig sjelf. Men till vanligt arbete dugde hon icke; vild och egensinnig var hon, och så lopp hon omkring som en stackars, hemlös varelse, ett omedvetet, uppfostradt barn, utan huld och skydd, om hvilket det hette i staden: »Som hon bäddar åt sig, så kommer hon att ligga». Hennes sinnestillstånd var mörkt och förtvifladt, hon erfor stundom en oförklarlig ångest för något fruktansvärdt framtida öde — såsom bland annat för att komma att sluta såsom förbryterska — och då kände hon sig med smärta beröfvad allt stöd. Ty väl älskade hon fadren med en gränslös kärlek, men de tvenne slutna naturerna öppnade sig icke för hvarandra, och med hennes uppfostran var han i sin tungsinhet föga böjd att befatta sig. Hennes ungdomslif i hemmet var sålunda en tom och glädjelös tid. Först då hon fyllt tjugu år inträffade en omkastning af hennes öde.

Det hände sig nämligen, att en ädel och menniskoälskande man, som på genomresa uppehöll sig i Fredericia, fick höra talas om och fattade intresse för den unga flickan, hvars naturgåfvor syntes stå i en så skarp motsats till hennes lefnadsförhållanden. Han lät henne komma till Köpenhamn, för att der bildas till lärarinna. Och nu började för Magdalene ett helt nytt lif, under en till det yttersta ansträngd flit, oförtruten sträfvan och outtröttlig ihärdighet. Det gällde ju, att inom ett kort, på förhand bestämdt tidsförlopp, återtaga allt som hittills blifvit försummadt och förvärfva sig all den kunskap, som de lyckligare lottade erhållit, så att säga för intet, blott genom att mottaga hvad som bjudits dem. Det var icke blott viljan, som dref arbetets hjul, men törsten efter vetande, en brinnande åtrå att ständigt lära mera, som icke tillät henne att förlora modet, ens vid den torraste undervisning, den tröttsammaste utanlexa.

Den bokliga bildning hon sålunda erhöll, var af något gammaldags natur; så studerade hon t. ex. »Telemaque» och »Marc

Aureb; den nyare tiden lärde hon först långt senare att känna.

I början möttes den kunskapsmassa, som nu strömmade in på hennes själ, af allmogebarnets heliga enfald, hvilken t. ex. icke kunde förmås att uttala Frälsarens namn på fransyska; men den framkallade dock snart en fullrustad här af tankar, inför hvilka alla hennes barndoms religiösa föreställningar slutligen måste sträcka vapen. När den sjelfständiga, ohuggna, demoniskt vilda kraften, som bodde i djupet af hennes egen själ och som sedan så mäktigt drog henne till Norges natur och folk, mötte henne, kom henne till mötes i lifvet eller i boken, fängslade den henne med en makt, som hon icke förmådde emotstå. Hennes unga ande egde intet värn eller vapen emot tviflet, hvilket sålunda kastade henne, punkt för punkt, ut från alla hennes förskansningar och höjde sin svarta fana, hvarhelst det fick fast fot.

Under detta sorgliga tillstånd emottog Magdalene ett tillbud från Norge af en plats såsom lärarinna hos en prest i Bergen, enkling med flera barn, och lemnade i följd deraf Köpenhamn 1842, nedstämd och betryckt till sinnet.

Tvenne år efter sin ankomst till Norge blef Magdalene Krogh prostens Thoresens hustru och således moder för de barn, hvilkas uppfostrarinna hon varit. I ett lyckligt äktenskap fick hon sjelf två döttrar och två söner. Prosten Thoresen var en högt begåfvad man med en djuggående bildning; såsom prest tillhörde han den strängt fornlutherska riktningen. Under en femtonårig sammanlefnad med honom återvann Magdalene sin barndoms tro, nu stärkt och luttrad i den våldsamma kampen mot tviflet — en tro, full af anda och sanning, som icke mera behöfde den yttre formen för att ega full visshet.

Hennes make tillhörde i afseende på sin litterära bildning helt och hållet den danska skolan; Heiberg var hans auktoritet och han svärmade för Baggesen, hvilken han, besynnerligt nog, inbillade sig att hans hustru en gång, när hennes anlag blifvit rätt utvecklade, skulle komma att likna. På odlingen af dessa anlag, om hvilkas tillvaro han var lika viss, som han var oklar i bedömandet af deras art, arbetade han med full föresats och efter en fast och konsekvent genomförd plan. Han öppnade för Magdalene i första rummet alla den nyare tidens »källskrifter», alla de böcker, som icke handla

om böcker, och han var den förste, som lärde henne att skatta och älska författare, sådana som Heiberg, hvilken dittills förefallit henne kall och stel, och som Paludan Müller, hvars Adam Homo hon tillskrifver en betydelse utöfver hvarje annat diktverk i vår tid.

Prosten Thoresen ville att hans hustru skulle se fremmande länder, och lät henne, till vänners och bekantas ytterliga förskräckelse, ensam göra resan genom Tyskland, på det hon derigenom skulle lära mera och hemföra en större behållning af resan. Slutligen skickade han henne äfven till Köpenhamn, för att uppsöka Heiberg och få vägledning af honom, hvilken afsigt dock i följd af åtskilliga opåräknade omständigheter gick om intet.

I Norge utkastade fru Thoresen en talrik mängd poetiska försök, vittnen om den hårda strid hon bestod, för att kämpa sig fram till säkerhet i formen. De utgäfvos aldrig i tryck; tvenne dramatiska stycken fick hon deremot uppförda på Bergens theater; det ena, af lättare art, bibehöll sig på scenen, det andra, ett drama i fyra akter, betydelsefullt till idé, men fullkomligt förfeladt till plan och figurteckning, föll ohjelpligt. Dess grundtanke: »Gud vill ingen syndares död, utan att han bättrar sig och lefver», återfinner man i författarinnsens senare arbeten. Fru Thoresen kände sjelf bäst sitt verks omogenhet, men hon uthärdade dock plågan att se det till slut, och dess brister blefvo visst icke mindre i ögonen fallande genom utförandet. De skärande motsatserna i det 19:de århundradets kulturlif — den Byroniska själsriktningens kamp mot religion och sedlighet — se der, det storartade ämnet för den unga författarinnsens första dramatiska försök. Från standpunkten af en sådan sträfvan torde en liten bok, som vid denna tid utkom i Norge, ha synts henne mycket ringa och obetydlig, en bok, till hvars förf. hon dock längre fram skulle sluta sig såsom en syster till en bror; denna bok var Björns-sons »Synnöve på Solbakken». Just vid den tidpunkt, då den framträdde för allmänheten, var dock Magdalene Thoresen ej i en sinnesförfattning att känna sig berörd deraf.

År 1859 dog prosten Thoresen, och tvenne år efter denna djupt kända förlust beslöt hans hustru att för någon tid lemna Norge, för att på vinst och förlust resa ned till sitt gamla fosterlands hufvudstad, och der om möjligt söka bryta sig en bana såsom skriftställare.

Innan hon lemnade sitt hem brände hon upp alla sina manuskript, med undantag af ett; det blef knappast någon låga, det hela gick upp i bara rök, så tjock och tät var packan.

Det första arbete fru Thoresen sökte få offentliggjordt i Köpenhamn var den lilla berättelsen: »En aften i Bergen». Men då försöket att få den tryckt i en tidskrift icke lyckades, förtviflade hon om att kunna vinna en framtid såsom författarinna och började i sin resignation att öfversätta utländska dramatiska små-aker för theatern. Den kongl. theatern hade icke behof af hennes arbete; hon fick tillbaka ett insändt stycke, som senare har blifvit uppfördt i en annan öfversättning, och således var också denna utväg tillspärrad. Allt gick henne emot och hon tyckte sig i detta ögonblick stå lika fjerran från målet som vid första inträdet på vägen. Då antog slutligen Illustreret Tidende den förkastade skizzen »En aften i Bergen» och införde den i sina spalter. Den enkla, men djupt gripande berättelsen gjorde uppseende och lycka, och från detta ögonblick var den dam bruten, som hållit den länge svällande diktareådran tillbaka. Nu skrefvos, i samma ordning som de blifvit utgifna, de öfriga af hennes »Fortellinger», jemte den större berättelsen, »Studenten», som afslutar samlingen *). Härefter följde, utom tvenne mindre stycken i månadsskriften »Aftenlæsning», den större genomförda berättelsen »Signes Historie», allesammans inom kort öfversatta på svenska och engelska.

Ehuru fru Thoresen djupt känt den sorg och förödmjukelse, som öfvergått Danmark under hennes vistande derstädes, har denna tid dock varit en bland de lyckligaste i hennes lif; hon hade i det gamla fäderneslandet endast mött välvilja och ett vänligt tillmötesgående, och det var icke med lätt hjerta hon förliden vår skiljdes från Danmark, för att vända tillbaka till Norge.

Efter att sålunda hafva skildrat Magdalene Thoresens lif, ger förf:n i Illustreret Tidende en intressant teckning af det litterära tidskifte hon tillhör och af den plats hon der intager, hvilken teckning vi här meddela, med förbigående af några enskildheter, som för svenska läsare äro af föga intresse.

*) Se Fortellinger af Magdalene Thoresen. Kiöbenhavn 1863.

En qvinlig diktaresjäl, sådan som fru Thoresens, hade tvifvelsutän på det bedröfligaste sätt gått under, om hon i början af 40:talet stannat i Danmark, der intet fält fanns för gåfvor af den beskaffenhet som hennes och der man på litteraturens stora verkstad var sysselsatt med att slipa ytan glatt på den afrundade konstformen och eggen hvass på den allaredan skärpta tanken, medan horisonten utomkring låg tung och hotande som ett oväder. Likasom det således var nödvändigt för fru Thoresen att omplanteras i det fria och »folkeliga» Norges jord, för att inandas fjellnaturens friskare och renare luft, likaså synes det sedermera ha varit nödvändigt för henne att komma på afstånd från sina poetiska ämnens hemland, för att lefva med dem ett erinringens lif, ostörtdt af verklighetens närhet. Men enligt samma lag tycks hon nu på nytt dragas tillbaka till det land, som aldrig varit fjerran från hennes tankar och drömmar.

Ville man påpeka ett grunddrag i fru Thoresens karakter, så vore det mod: mod att se hvarje sak, hvarje fara, hvarje uppgift rätt i ögat. Denna egenskap har bevarat henne från att under motgångens dagar nedsjunka i hopplöshet. När allt arbete syntes förgäfvat, när sorger och bedragna förhoppningar spärrade alla utvägar omkring henne, då sade hon till sig sjelf: »ogsaa dette kan overvindes».

Hvilken plats intager nu denna ovanliga qvinnas skrifter i nordens litteratur, hvilken betydelse hafva de för vårt andeliga lif? Svaret beror på i hvad förhållande man sjelf står till detta »*Aandslif*»; det skall ljuda helt annorlunda från den, som betraktar det blott med en dragning på skuldrorna, än från den, som känner pulsslagen deraf i sitt eget hjerta.

Det var Oehlschlägers poesi, som i århundradets början sjöng ut den sanningen för Norden, att skaldekonsten är en fri makt af gudomlig börd, som icke fördrager att brännmärkas såsom en nyttans, upplysningens eller moralens träl, och detta tidskiftes estetik fann sitt högsta uttryck i den grundsats, att poesien icke har något fremmande ändamål, utan är till för sin egen skull. Denna grundsats, tagen i högre bemärkelse, är sann; bokstafligen förstådd är den återigen osann. Intet är till blott för sig sjelft, allt är till för det helas skull. Det är i kraft af denna tanke, som den senare tidens konst och konstbetraktelse tillägger ämnet en betydelse, som det förr blott tillerkändes af den estetiska materialismen, och

som denne i sin *idélöshet* visserligen icke var berättigad att förfäktas. Men ett folks poesi är nu en gång ett kraftigt moment i dess sjelfmedvetande, och utan sjelfmedvetande gifves ingen kultur. Lika onaturligt som det skulle vara, om ett folk skref många kringboende folkslags historia, men lemnade sin egen åsido — samlade många andra nationers folksånger, men lät sina egna falla i glömska — lika oriuligt förefaller det ur vår synpunkt, om ett folk sänder sina sånggudinnor ut på långa resor och lemna sin egen själshistoria oförtäljd. Eller skulle denna skygghet för att vända sig inåt, som är så ödesdiger på det moraliska området, icke också hämma sig på det estetiska? Till och med den, som känner sympathi för en sådan tankegång, som den här antydda, skall dock kunna invända, att den blott berör de nationela ämnena i allmänhet, men icke enskildt dem, som hemtas från »folket» i trängre betydelse, från allmogens, från bondfolkets lif. Men vi fråga: när ett folk har i sinnet att eröfra sig sjelft, bör det då icke börja vid begynnelsen och utgå från sjelfva grunden? Att låta bondens lif ligga obrukadt, vore här detsamma som för eröfraren att lemna den starkaste fästning bakom sig — det vore ett missgrepp på det estetiska området, motsvarande den förbrytelse, som allmogens utestängande från den allmänna uppfostran skulle innebära i det praktiska lifvet. I hvarje poetiskt uttalande af det folkeliga själlifvets hemligheter ligger en befrielse från det medvetlöshetens tunga ok, hvarunder det suckar — en ljusglimt, som skingrar dunklet mellan fjällen; vid hvarje poetiskt genombrott som sker, faller likasom en sten från Norges hjerta. Hvarje särskildt diktverk är väl en liten verld för sig, men i det en och samma sträfvan kommer att göra sig gällande genom en hel rad af diktareandar, får konsten, genom krafternas förening, en kontinuitet, som gör den till en makt i kulturens tjänst. Om Norges förf. roade sig med att gifva allmänheten än en bild från Schweiz, än en från Portugal, än en från Holland, så vore detta för ett så litet folk, som sjelf icke studeras af andra, en mycket dålig ekonomi. Väl kunde uppfattningen vara lika nationel — men i det den nationela uppfattningen anbringas på folkets eget lif, blir behållningen dubbel; — derjemte känner sig äfven de minsta krafter stärkta af det gemensamma i arbete och mål — och så går ingen folkets kraft alldeles förlorad.

Och må man icke glömma detta: poe-ien gör aldrig något för det helas skull, som ej kommer den sjelf till godo. Själsutvecklingens kraf är ett med dess eget framsteg. Då konstnären ger en framställning af ett bland de från konsten mest aflägsna, och för densamma mest otillgängliga verklighetslif, blir hans seger icke blott en tillfredsställelse för honom sjelf, men en sann triumf för hans konst, hvars gränser han sålunda utvidgat. Derigenom att konstnären i förhållande till nationela ämnen redan på förhand eger en insigt och en uppfattning, som han aldrig kan tillägna sig i afseende på ett fremmande, ger han sin konst på det nya området i natursanningen det säkraste fotfäste. Men viktigare ännu är det faktum att konsten blott på denna väg uppnår den fullkomliga harmoni mellan uppfattning och föremål — den kulturens förlorade enhet, som var de gamles styrka och som är vilkoret för classicitet.

Återstår nu spörjsmålet, huruvida fru Thoresen har uppnått denna harmoni. I våra ögon är det just den, man hos henne mest har att beundra. Såsom qvinna eger hon den mottaglighet, som fordras, för att hon, dottern af ett annat folk, skulle kunna lefva sig in i den norska naturen, och förnimma det språkliga uttryckets säregna form och färg så klart och rent, att hon oförfalskadt kunnat återgifva det. Såsom ett barn af allmogen är hon i besittning af den eljest så sällsynta inblick i bondens själ, och den djupa sympathi för hans sträfvanden, som allena kunna möjliggöra en framställning af hans lif — så vidt den skall vara något annat och mera än en blott ethnografisk beskrifning. Såsom diktaresjäl är hon slutligen begåfvad med en fantasi, som har makt att från stämningens bakgrund lösgöra storartade, kraftfulla och sjelfständigt framstående gestalter — en förmåga, som är ett nödvändigt vilkor för behandlingen af de ämnen hon valt.

Så långt den danska författaren. Vi tillägga:

Att de ofvannämnda diktaregåfvorna först efter en hård kamp mot svårigheter af alla slag brutit fram i dagen, minskar ingalunda deras höga värde; och skulle Magdalene Thoresen ännu träffa nya hinder på den vackra bana, som ligger framför henne, skall hon gå dem till mötes med det gamla, förtröstansfulla valspråket: »ogsaa dette kan overvindes!» och segra.

Esselde.

VIII. UR FREDRIKA BREMERS BREFVEXLING MED C. G. BRINK-
MAN ÅREN 1830—43.

Det är med en egen känsla af stilla vemod, som man under lugna, mulna höstdagar ser de gulnade löfven lossna från trädens grenar, sväfva några ögonblick i rymden och falla sakta till jorden, utan synlig orsak, likasom drifna af en hemlig, oförklarlig dragningskraft. Och dock blandar sig snart med det första, vemodiga intrycket af detta skådespel andra liffigare känslor, glada minnen af det förflutna, hoppfulla tankar för det kommande, ljusa hägringar af en ny himmel och en ny jord — uppståndelsetankar — förnyelsebilder — tusen förnimmelser utan namn, omöjliga att återgifva i färg eller ord, men därför icke mindre lefvande och verkliga, ehuru alla dämpade af den egendomliga dunkla färgton, den fuktiga, likasom af osynliga tårar mättade atmosfer, som tillhör hösten.

Räck ut din hand — fånga i fallet ett af de sjunkande löfven och läs den bleka skriften på dess gulnade grund. Icke sannt! Du tycker dig ännu se knoppen svälla under vårsolens glöd, lindan sprängas, höljet bortfalla och det unga bladet utvecklas i hela sin fägring, halft trotsande på egen kraft. Du tycker dig ännu se lifvets safter strömma såsom fordom genom det rika ådernätet och vexelspelet af ljus och skugga falla öfver den friska, glatta ytan. Men se noga till och du skönjer ock tydliga spår af hämmande, skadliga inflytelser — ärren af insekters styng, fläcken efter maskars fjät, spåren af en förbrännande middagsstråle — af en bitande nattfrost — en hagelskur — en stormil eller ett sakta, men ihärdigt regndropp från den närmaste omgifningen. Och i trots af allt detta ser du dock den inneboende kraften, än kämpande, än vikande, än åter segrande, småningom bilda sig till ett skönt, om också ej felfritt, ej fulländadt uttryck af den skaparetanke, som varit dess uppgift att förverkliga. — Och slutligen, när den sista segren är vunnen, ser du, såsom nyss, det färgrika, liffulla bladet blekna, vekna, skälfva ett ögonblick för vinden, lossna och sjunka tyst och sakta ned på syskonbädden i den mjuka mullen. — För att der gå under? förintas? upphöra att vara till? O nej! blott ett ögonblick tänker du så. Den skym-

da blicken klarnar och du ser hur det lilla gulnade bladet, bäddadt med de öfriga kring moderträdet rötter, skyddar dem för vinterns köld; huru det der, småningom upplöst i sina innersta beståndsdelar, bereder jorden för kommande rikare skörd och ingår ånyo på tusen osynliga vägar i det lif, från hvilket det nyss skenbart borttrycktes. Och så upplöser sig ditt vemod i en stilla tacksägelse — en tyst lofsång, ljudande i hjertat med något af de gamla påskpsalmernas ord och ton.

En känsla, liknande den, med hvilken man betraktar och likasom lefver sig in i ett dylikt skådespel, erfar man vid samlandet och genomläsandet af bref från aflidna personer, synnerligast om dessa varit ädla, rikt utrustade, i samtidens lif ingripande karakterer. Äfven här läser man på gulnad grund en förbleknad, stundom blott för kärlekens ögon synlig skrift, röjande i spridda drag den kamp på lif och död, som föregår under utvecklingen af högt begåfvade andar, under daningen af stora karakterer. Också här skönjas de djupa, outplånliga spåren af striden; också här röjes ofullkomligheten, bristen, svagheten, men ock den inneboende högre kraftens slutliga seger. Också här röner man en sekunds förtviflan vid tanken att allt är slut, men jublar nästa ögonblick i den glada vissheten att det goda aldrig går under — att den sanning och kärlek en ädel människa inlagt i sitt lif, genom tanke eller handling, skola lefva och verka i nya gestalter på osynliga vägar ännu sedan den form, hvarunder de först uppenbarades, är förgäten.

Med känslor liknande dessa är det ock vi genomläst Fredrika Bremers bref till C. G. Brinkman, och af dem gjort det urval, som vi här, med några få sammanbindande tillägg, meddela.

Väl veta vi, att det innersta sjäslifvets historia lägges rätt i dagen blott för den förtroligaste, närmast befryndade vänkretsen, och dit räknade icke Fredrika Bremer den qvicke, glade, lefnadsvise umgängesvännen C. G. Brinkman. Men hennes bref till honom innehålla dock så många dyrbara fragmenter af denna inre historia och derjemte så många drag af hennes egendomliga karakter och skaplygne, hennes uppfattning af verlden, människorna och sin egen liffsuppgift, att vi för vår del läst dem med högsta intresse och ej tveka att här meddela dem, i afvaktan på den fullständiga skildring af

Fredrika Bremers lif, som är under utarbetning och hvartill det rika materialet, bestående af bref till syskon och nära vänner, ordnas af systerliga händer.

Det var mot slutet af 1830, som den unga författarinnan af »Teckningar ur hvardagslivet» en dag mottog ett bref af den för henne personligen obekante, men såsom skald och utmärkt konstnare allmänt kände och ansedde envoyéen C. G. Brinkman. Brefvet innehöll en fin och kostbar anrättning af hvad Fredrika Bremer kallade »författare-konfekt», samt uttryckte, jemte brefskrifvarens tacksamhet för det nöje teckningarne skänkt honom, äfven hans önskan att personligen få göra författarinnans bekantskap*). Svaret röjer så väl brefskrif-

*) Detta bref lærer vara ganska betydelsefullt och kommer att meddelas i den väntade lefnadsskildringen öfver Fredrika Bremer. Ty värr är det det enda, som blifvit bevaradt af den Brinkmanska andelen i korrespondensen, hvaremot alla Fredrika Bremers bref, ända till den obetydligaste breflapp, den mest innehållsfattiga biljett, gömdes med vanligt samlarenit af Brinkman och efter hans död, jemte alla hans efterlemnade papper och brefsamlingar, enligt hans förordnande, öfverlemnades till hans ädle vän, excellensen Trolle-Wachtmeister, att förvaras i Ljungby arkiv, derifrån de nu blifvit oss godhetsfullt lånade.

Dem af våra läsare, hvilka önska erhålla en klar föreställning om arten af den personlighet, till hvilken de här meddelade breffen äro ställda, hänvisa vi till Börjesons förträffliga skildring af Brinkman, då han intog dennes plats i Svenska Akademien, samt till Böttigers fina retouchering af bilden, i det i bunden stil hållna helsningstalet (se Sv. Ak. handlingar, del. 33). Till deras tjänst, hvilka ej ega tillgång till dessa utförliga skildringar, vilja vi dock af dem låna några spridda drag för att antyda grundlinierna af bilden, ungefär så som profiltecknarens bleka penna söker uppfånga en skuggbild af det i lefvande färger utförda porträttet.

Vi påminna då till en början om de båda olika sidorna af gossen Brinkmans första omgifning, såsom Börjeson skildrat den; å ena sidan hufvudstadens hvimmel, å andra det landtliga fädernehemmets djupa enslighet och idylliskt sköna natur — motsatser som gifva klaven till kontrasterna i Brinkmans skaplynne, hvilket var på en gång tänkarens och verldsmannens, den ömme herdens och den sprittande sällskapsmenniskans. Vi nämna vidare, huru Brinkman såsom yngling sändes till en af dessa hernhutarskolor, som midt ibland bränningarne af det 18:te århundradets tvifvel och oro lågo »likt fridfulla, skuggrika öar å villande haf». Huru han derefter i Halle fortsatte sina studier, för att enligt föräldrarnes önskan bildas till

verskans glädje öfver den uppmärksamhet som visats henne, som ock en viss svårighet att återgifva den egendomliga, tro-

missionär; huru han i dess ställe, under det oemotståndliga inflytandet af den, just då i Tyskland uppblomstrande »sångarevåren», utveckledes till skald, samt huru han redan 1789, under pseudonymen Selmar, utgaf en samling tyska dikter, innehållande skaldebref »filosofiska rhapsodier», Sinngedichte m. m., om hvilka senare minnes-tecknaren säger: »Brinkmans satir hade ingen galla, ty någon sådan fanns icke i hans blida själ — men väl fint attiskt salt». — Huru Brinkman längre fram förstod att förena diplomatens invecklade värf med skaldens luftiga ingifvelser, tänkarens spekulation och verldsmännens fina vett, samt huru han, under detta rörliga och skiftande lif, slöt vänskapsförbindelser för lifvet med en mängd af tidehvarfvet's mest utmärkta personligheter, kunna vi blott i förbigående antyda. Äfven den flygtigaste blick inom den brokiga och talrika kretsen är dock tillräcklig för att låta oss skynta gestalter af ljufvaste skönhet och rörande behag, bredvid typer för mångsidigt snille, djup lärdom, bländande qvickhet och hög inspiration; och såsom representanter för hufvudgrupperna behöfva vi blott nämna Louise af Preussen, Goethe, Humboldt, Schleiermacher, Jacobi och madame de Stael. Följa vi slutligen Brinkman från de diplomatiska beskickningarne åter hem till fäderneslandet, finna vi vänkretsen tillökad med personligheter, sådana som Thorild, Leopold, Tegnér, Berzelius, Beskow, Fr. Bremer, för att ej nämna de förtroligare väninnor, till hvilka »anakoreten», från sin ensliga cell, utsände tusentals bref, blixtrande af qvickhet, glödande af känsla, doftande af belevhetens finaste bouquet och öfverflödande af den glada lefnadsvishet, som var honom egen och som vittnade att han var

— — — — — »yngling än fast grånad,

Med hjertat fullt af värma, nej, af eld,

En svärmare invid det skönas fot,

Och dock en tänkare med Stoas skärpa».

Man skulle tro, säger skalden, i det han sammanfattar de spridda dragen till en slutbild af den sällsamma personlighet han ville skildra, att Brinkmans lefnadsjulle var blott en speljakt, med brokig flagga svajande för vind, »och dock! hvad tyngd af lärdom, hvilken skatt af visdom låg ej som ballast på dess botten!»

»Hans väsen var en egendomlig väfnad

Af kraft och vekhet slagna der ihop.

— — — — —
Hvem mins ej hur der spratt ett sydligt lif

Ur drifvan fram af nordens höga allvar,

Och hur han glödde under hvita hår,

En tård vulkan — ett Hekla midt i isen.»

Skalden fortfar att skildra hur han kunde i timmar fladdra såsom verldsmän och sedan lefva som anakoret,

»Hur fogellätt han lifvets bördor bar

Och dref med sina plågor attiskt skämt;»

ligen något gammaldags tonen i den Brinkmanska episteln. Efter ett snart derpå följande besök af envoyéen, synes det vänskapliga umgänget mellan honom och den Bremerska familjen samt brefväxlingen med Fredrika vara i fullt flor.

Till svar på sändningen af en samling af Brinkmans ännu otryckta »Tankebilder», naturligtvis åtföljd af en af hans vanliga fina och blomsterrika epistlar, skrifver hans korrespondent den 8 December 1830:

»Nu har jag läst och omläst, gått ifrån leende till tårar, men alltid från njutning till njutning, och *Tankebilderna* stå kvar i mitt hjerta, klara och sköna såsom de föddes i ert. Tack, tusen gånger för dessas meddelande och därför att jag genom dem lärt känna er.

»Jag har gjort er orätt, o! hur lifligt känner och erkänner jag det icke. Jag hade ansett er för en lärd, qvick, snillrik och älskvärd man, *endast för detta*; och jag lär nu i *Tankebildernas* författare känna äfven en djupt känslig och ädel människa, hvars djupa och ljusa blick på en gång genomskådar alla lifvets eländen och med en mild ljusstråle låter klarhet uppgå i deras mörka natt. Med ett ord, jag känner nu, jag förstår, jag håller af er! Blif min vän! Lär mig er sköna, glada lefnadsvishet, lär mig huru man vid äldre år ännu kan ega en barnasjäls friskhet och värme. — — — — —

»Om jag får denna bön bifallen: »blif min vän», så räknar jag på att ej få så mycket grannlåt som hittills — den tynger mig — och sanningens drägt är ju enkel och allvarlig. Var god emot mig! Var sann, och därför, — var sträng! — jag behöfver det.»

hur han vid nattlampans sken spetsade sin penna och lät den flyga ut som brefpil till kungarnes palats, »de lärdas boksal och de skönas kamrar»; och slutligen hur

— — — — — i skymningen af lifvets qväll
Alltmera gömd bland sina böcker, sina minnen,

I deras katakomber som begrafven
Han satt till sist, en mumie sjelf.»

Naturligtvis saknades ej i Brinkmans karakter och väsende de små svagheter och löjliga egenheter, som så ofta följa den menskliga storheten åt, och hvarom i detta fall samtida äfven veta att berätta. Men vår teckning har redan upptagit alltför mycken plats och vi måste lemna åt läsaren att sjelf efter förmåga ifylla skuggor och dagrar i det svaga utkastet.

Brevet af den 7 April 1831 innehåller tacksägelser för gåfvan af Brinkmans på tyska utgifna skrifter.

»Era »Philosophische Ansichten»,» skrifver Fredrika Bremer, »har jag ett oändligt begär att få bilda mig en *åsi*gt om, ehuru jag på intet vis är nog förmäthen att tro mig ännu ega någon *insigt* i så djupsinniga ämnen, eller kunna fälla minsta dom deröfver. De äro för mig lika kronans diamanter, som jag väl får med beundran betrakta, hvilkas skönhet och höga värde jag väl kan ana, men som jag ej får eller dristar vidröra.»

Emellertid erkänner hon, att skrifter i sådana ämnen sedan någon tid fått för henne ett högt intresse och uttrycker sin förhoppning att, likasom Brinkmans afhandling »Om snille och smak» gifvit henne den första, rätt klara och tillfredsställande *insigt* i dessa ämnen, hans »Philosophische Ansichten» ock skola ge henne det ljus, hon hittills i flera filosofiska skrifter förgäfves sökt.

Brinkman filosoferade, skrifver hans minnestecknare, med hufvud och hjerta på en gång — en ekleticism så god, och med hvilken man kommer så långt, som med någon annan. Samma uttryck skulle troligen med lika mycken sanning kunna gälla om Fredrika Bremers filosofi, och likväl synas de båda korrespondenterna just i dithörande frågor ha föga eller intet sympatiserat. Vi döma dertill dels af den tystnad, hvarmed Fredrika Bremer i de följande breffen förbigår »die philosophischen Ansichten», dels af åtskilliga missgillande yttranden, Brinkman lärer hafva fällt öfver den filosofiska halten af Fredrika Bremers senare teckningar ur hvardagslifvet — ett ogillande, som väl äfven hade sin grund i den tidens *åsi*gt om hvad som var passande och icke passande för fruntimmer att studera, att tänka eller skrifva öfver.

Men vi återgå till den oafbrutet fortsatta brevexlingen.

I Maj 1831 skrifver Fredrika Bremer för att tacka sin korrespondent för den glädje läsningen af hans »Pensées diverses» skänkt henne — för hvarje ny, frisk och klar tanke, hvarje ljuf, med lifvet och människorna försonande känsla, som hans själ väckt i hennes. »Gud välsigne er därför! — se der, mitt hjertas tack!» tillägger hon och slutar med den enkla, men hjertliga försäkran: »Ni har gjort mig mycket godt!»

Derpå fortfar hon: »Om denna samling skall, som jag hoppas, meddelas allmänheten i tryck, *bönfaller* jag dock om

utstrykandet af *ett* ställe i afdelningen »les femmes», hvilket jag utmärkt med tvenne kors. Jag ber derom, emedan jag ej ville att man i verlden skulle kunna åberopa sig på era ord, för att öfver mitt kön fälla ett ogynnsamt omdöme. Er anmärkning kan *Gud ske lof!* (detta uttryck är här på sitt rätta ställe) ej lämpas på »les femmes» i allmänhet; den så väl som många andra öfver dem, gäller endast en del af »les femmes du grand monde» — ej qvinnan i bästa mening, sådan hon *är*, oförfalskad och obesmittad af verlden. »Lovelace» skall alltid för hvarje ädel qvinna vara synonym med »satan», och hennes afsky för dessa afgrundsväsanden vara lika djup som öfvervinnelig. Jag har ej kunnat läsa »Clarisse» till slut, emedan den låtit mig för första gången erfara rörelser af hat och afsky (allt mot Lovelace), som voro mig odrägliga.» Hon tillägger att mången renhertad och oskyldig ung qvinna skulle gå ännu längre, och med förvåning och afsky vända blicken bort från hvarje karakter à la Lovelace, flyende hans närhet, som man flyr en pestsmittad. »Ni ser,» tillägger hon, »att jag blifvit helt ifrig. Jag är, jag erkänner det, noggrann på mitt köns vägnar, och finner sällan en tänkare, som gjort det rättvisa i alla afseenden. Sedan jag nu gifvit mitt hjerta luft häröfver, ber jag er blott ännu skrifva något mera om »les femmes» och med er milda och klara blick se in i deras verld och visa folk hur man skall bedöma dem.»

Brevet af den 1 Juni börjar med erkännandet, att brefskrifverskan länge väntat och längtat att höra något från sin korrespondent, samt att hon, då det dröjde, började frukta att han vore missnöjd med hennes sista lilla arbete och ansåge henne för pjåkig att tåla vid *kritikens* välgörande medicin. »O, tro det dock ej, min bäste Brinkman,» fortfar hon. »Mitt valspråk är detta: 'Ljus! ljus! om jag ock vid dess sken skulle se mig sjelf kolsvart'. Min varmaste tacksamhet har den verkliga vän, som ger mig ljus. Skulle jag väl vara värd att någonsin blifva fjärl, om jag fruktade att erkänna att jag ännu är blott larv? Var ni, min bäste Brinkman, för mig den verkliga vännen — —. Jag delar er tanke öfver recensionen i Heimdal,» tillägger hon, hänsyftande på någon recension af hennes arbete. »En verklig konstdomare hade känt blomman på fröet. Dessutom bedrar han sig, då han säger: 'blomman är der'. Den *är* ej der ännu, det vet, det

känner jag; knoppen har ej ännu en gång börjat öppna sig. Men om den skall göra det en dag, om, som jag hoppas, en ädlare blomma en gång skall framstå, så skall den aldrig glömma, att, därför att den fått lif och färg, har den *Franzén* och *Brinkman* att tacka, som på den låto falla den första varma solstrålen. — —

»Ni skall säkert, min bäste Brinkman, billiga den föresats jag fattat att nu en längre tid ej frambringa något. Jag behöfver vinna kunskaper, upplysa, stadga mig, se hvad jag har inom mig och allt hvad jag deraf kan göra, på det jag måtte en dag göra dem heder, hvilka så godhetsfullt uppmuntrat mig vid början af min bana, och närma mig det mål, jag alltid föresatt mig: det att kunna utså

»I qvalens jord lycksalighetens frön».

O! må jag kunna bilda mig till detta sköna värf! Hjelp mig dertill, min bäste Brinkman, genom kritik och beröm, tillrättavisning och uppmuntran. Mätte alla, som hos mig finna någon förmåga, biträda mig, derigenom förnämligast, att de upplysa mig om mina fel, och jag skall vara så tacksam som läraktig. Jag vill blott *ett* — komma till *sanningen*, göra den åskådlig, och sålunda gagnelig för mina medvarelser. Om jag kan uppfatta den, i mån af den kraft och förmåga, som blifvit mig beskärd, vill jag sedan begagna hvad medel naturen gifvit mig i inbillningskraft och uttryckets liflighet för att framställa det goda och rätta i en angenäm och glad drägt, så att det må kunna fångsla äfven de sinnen, som först se till ytan.»

Hon tillägger några skämtsamma ord om, huru vishet och moral länge nog burit peruker och barska miner, talat ur predikoton, och varit, visserligen mycket *respektabla*, men på samma gång hjertans tråkiga, samt huru de säkert ingenting skulle förlora, om deras lärör uttalades af leende läppar, och sålunda blefve äfven »*aimabla*».

»Detta,» fortfar hon, »vill jag söka rätt allvarligt åvägbringa i romanen, berättelsen, eller hvad jag nu må begagna mig af. — — — Hvad den större mängden af menniskor behöfver: tröst, muntran, utsigt — dager i lifvet och äfven för stunden — huru väl skulle man ej kunna gifva detta, huru nära komma den lidandes hjerta och förstånd i bilder, hemtade ur det verkliga, d. ä. ur hvardagslifvet! Men man måste härtill först hafva förvärfvat förmåga, visshet och klarhet — och det är detta, icke lätta arbete, jag går att företaga.

Kännedom af menniskan i ordets djupa mening — om hvad som verkar på henne, hur det verkar, i hvilka föreningar, i hvad grad — — — hu jag hissnar! — ty allt detta borde jag lära känna. Jag fruktar att under mitt lif blott hinna tyda några ord af den oändliga skriften; dock — måtte jag blott klokt förstå använda dessa! Ännu en gång: stå mig dervid bi, milde och vise Brinkman! Ni har redan gjort det; tröttna ej! — — — Jag har riktigt pratat ut i dag, kanske något för mycket — kanske stundom något osammanhängande; men ni skall förlåta och säkert förstå mig.»

Efter att hafva tillbragt någon del af sommaren i Strömstad, lemnade Fredrika Bremer sitt hem, för att en längre tid vistas hos en gift syster i Skåne. Derifrån skrifer hon den 9 September ett skämtsamt svar på ett bref af Brinkman, deri denne, förbittrad öfver väninnans långa tystnad, låtit sin vredes åskor ljunga öfver henne och öfver Skåne, hvars »torf och torftighet» han förklarar ovärdiga att så fångsla hennes tankar, att hon förgäter sina gamla omgifningar.

»På alla era hårda beskyllningar för ligkiltighet, glömska m. m.» skrifer hon, »svarar jag aldrig ett ord, ej ett enda. Ni har sjelf ej trott på deras sanning. Ert tadels spjutudd böjer jag sålunda åt sidan, i det jag ödmjukt, men förtroendefullt räcker er handen, och säger leende: »Vi ha dock ej upphört att förstå hvarandra.»

Förtalet om Skåne vederlägger hon med en ifver, som röjer huru väl hon der funnit sig. »Det har sina goda sidor,» försäkrar hon, »icke blott i afseende på »gåsbröst», men äfven i afseende på naturskönhet; i synnerhet här omkring U. Min syster,» tillägger hon, »vill att jag skall bedja er sjelf komma och se — men hvem har väl någonsin friat, som på förhand varit viss om att få korgen?»

Imellertid ger hon sin korrespondent en lockande skildring af den förtroliga umgängeskrets, af hvilken han, om han ville åtlyda inbjudningen, skulle blifva en firad medlem, och ger derefter följande teckning af de yttre omgifningarne.

»U. ligger på en höjd, omgifven af stora, herrliga bokskogar. Från mina fönster har jag utsigt öfver den fruktbara, omätliga slätten, midt på hvilken Christianstad ligger, lik en liten by; och under de vackra Septembermorgnarne ser jag med lust och glädje töckendansen öfver slätten, i hvil-

ken solstrålar och vindar leka. Det är verkligen ett skönt skådespel, som låter hvarjehanda tankar dansa in i själen.

»Det är santt — af både fukt och köld har jag lidit mycket nog, sedan jag kom hit ned, och värre blir det väl längre fram mot vintern. Men jag har rikedom på goda böcker, och själsvärme gör att man kroppsligt fryser med undergifvet sinne.»

Några uttryck af saknad och längtan efter hem och vänner följa, »men om man skall vinna något, så måste man något försaka; det är nu lifvets vilkor. — Ni tycker ju i alla fall ej om, att någon utom ni sjelf grufvar sig,» tillägger hon, »och just nu, under det storm och regn slå mot mina fönster, kommer jag rätt lifligt ihåg er »Tankebild» *Glädjen*. Ja! lifvet har glädje, och under det vi smyga det stilla igenom, är det en stor sådan att kunna göra något litet godt med sin smula kraft, en stor glädje äfven att ega förlåtande, vägledande och uppmuntrande vänner! Det kan ge glädje, märker jag nu också, att få bannor; mera dock att få beröm, och det väntar jag oförtöfvadt just af bannornas författare — för mitt saktmod m. m.

»Säg, vill ni gifva mig den glädjen?»

Redan den 11 September griper hon på nytt till pennan, för att skildra den trefliga familjescen, som afbröts genom ankomsten af den försonade vännens bref.

»Glädje bad jag er skänka mig. Jag hann knappt uttala min bön och er hand räckte mig hvad jag bad om. — Ni är *för god* emot mig nu som förr — men akta er, jag squallrar också derom för alla!» — Brevet innehåller för öfrigt blott några spridda tankar, väckta af de ämnen vännen anslagit. Så yttras, i fråga om anblicken af ett skönt ansigte: »Jag vet intet, som ger ett så djupt och ljuft intryck; det på en gång gläder och rör — man tycker sig förstå en af Skaparens tankar.» Brefskrifverskan slutar med beviljandet af vännens bön att erhålla en målning af hennes hand. »Men,» tillägger hon, »om det blir en engel eller en bengel, det vete ödet, hvars hand styrer min. Min hela kraft är min stackars goda vilja.»

Brevet af den 14 November rör sig kring någon skämtsamt tvist, rörande värdet af och vilkoren för en förtrolig brev-vexling. »Hör mig,» säger brefskrifverskan till svar på någon invändning i det bref hon besvarar, »och ni skall gifva mig tre fjerdedels, om ej fullt rätt. För all sann kunskap

och lärdom hyser jag en djup vördnad, (*kanske det ej är rätt?*) och hyser i följd deraf för den person, som eger en sådan, en känsla af aktning, som ofta trycker mig tillbaka, eller — hur skall jag uttrycka det? — ger min själ en viss andtäppa; och att skriva till en sådan person, i tanke att med mina bref kunna tillskynda honom något nöje, tyckes mig vara ungefär detsamma, som om jag, för att traktera Rossini, skulle spela för honom gubben Noach. — (*Har jag ej rätt kanhända?*) Kommer nu här till, att ni sjelf har påtagligen orätt i det något lättsinniga sätt, hvarmed ni yttrar er om *lärdom* och *kunskap* (man värderar ty värr aldrig rätt hvad man sjelf eger!). Och besinnar man till att denna skatt, förvärfvad under träget arbete och vakor, verkligen är hufvudnyckeln till ljusets och hvad ni kallar »snilletts verld», så får jag ännu mera rätt i min känsla af ödmjukhet, och i hvad af denna följer.»

Några uttryck af det bildande nöje brefvexlingen med Brinkman skänker henne följa. »Era bref,» tillägger hon, »äro mig dessutom kärkomna, emedan jag uppriktigt håller af er. Men om ni ställer villkoret för vår brefvexling på ett *utbyte* af känslor och tankar, så förskräcker ni mig. *De förra äro hos mig för starka, de senare ännu för dimmiga för att uttryckas i skriftliga samtal;* och under det jag i era bref beundrar vid hvarje rad den lifliga, klara och rika tankegången, under det jag vid de enklaste uttryck måste tänka:

»Même quand l'oiseau marche, on sent qu'il a des ailes» — så känner jag mig, då jag skall fatta pennan för att besvara dem, så sköldpaddsaaktigt släpande. (*Tycker ni det kan vara en behaglig känsla?*)

»Men, ännu en gång! för att erhålla njutningen af era bref, skrifver jag, så sköldpadda jag är, och utsätter mig för att ni mången gång torde runka på hufvudet åt mina, ehuru ni af godhet för mig ej talar ut ert ogillande, emedan ni kanske tror att jag ej tål vid det, men det gör jag godt. Ville ni tala ut det, kunde jag kanske få bättre skrifmod; tadel är mig kärt, då det ger mig medel till något slags förkofran, ja, mången gång kärare än beröm. — — — —

»A propos »dimmiga halftankar» — vet ni, jag har fått en sjukdom; fröet dertill har väl alltid legat inom mig, men nu först har det utvecklats sig och griper förfärligt omkring sig; den sjukdomen består i en omätlig hunger, en osläck-

lig törst efter kunskap, efter allt som kan låta de dimmiga halftankarne klarna och bli ljusa, bli heltankar; och denna sjukdom, det känner jag, kommer att räcka hela mitt lif igenom. Jag är dock glad åt den och bygger på den mitt hopp om framtida duglighet; emellertid förskönar den det närvarande och låter mig under törstens tillfredsställande finna hvarje dag så kort, och hvarje minut så rik, att det är mig både förunderligt och förtjusande.

»Min ställning i det yttre lifvet är lycklig, och jag kan fritt använda min tid till att förvärfva litet intellektuel förnögenhet,» tillägger brefskrifverskan halft ursäktande och slutar derpå brefvet med den karakteristiska frågan: »Hvad gagnar det väl till att ha eld, om man ingenting har att sätta på den, eller att koka af?»

Den 17 December, allt 1831, följde, efter ett längre uppehåll, åter ett bref, som förtjenar att återgifvas i det närmaste oafkortadt.

»För tredje gången,» skrifver korrespondenten, »har jag nu läst om ert bref af den 9 December och för tredje gången dervid fällt tårar — sådana som verka på själen som dagg på blomman. Var det er långa tystnad, hvilken gjort mig ängslig, som lät mig dubbelt känna nöjet af att erhålla bref från er — var det att jag visste er lida och såg er ändå så upphöjd öfver lidandet, så full af själsfriskhet och lif, och derjemte, såsom alltid, så obeskrifligt god emot mig — eller var det ändtligen den mildt allvarliga tonen, som så klart och skönt, mitt hjerta så tillfredsställande, klingar brefvet igenom — eller var det alla dessa orsaker tillsammansantagna, som verkade på mig — men iutet bref från er har ännu låtit mig njuta så ljuft och rikt. — —

»Ni talar bland annat om det sköna, ädla, höga i modersvärdigheten, och era ord bära stämpeln af en känsla, så djup, så varm. Ja, det måste vara skönt detta heliga kall — jag förstår väl hur skönt — och ändå — skall det icke blifva mitt; jag tror mig ej vara kallad dertill och anser ej detta mål såsom det enda, hvilket kan gifva qvinnokarakteren sin urbildliga fulländning. Det skönas och det godas ljus bryter sig i strålar på jorden, mångfaldiga äro de, och hvar och en af dem, rent uppfattad, är en väg, på hvilken man kan komma till sjelfva ljusets källa. Har jag orätt? Eller är detta kanske blott hvad ni kallar en dimmig halftanke?

»Ni talar om min mor! värdera, håll af henne! hon förtjenar det. — — Hon har — det är hennes dotter, som säger det till er — ett ädelmod, en förmåga att glömma oförrätter, att vedergälla ondt med godt, så ihärdigt, så vänligt, så skönt; och detta är, bland mycket annat, hvad jag hos henne djupt beundrar och hvaruti jag ville önska att äfven på långt håll kunna likna henne.»

Några skämtsamma antydningar rörande hennes förra bref och vännens deremot riktade invändningar följa.

»Andtäppt» — ja, det lät dumt, var det ej så? Men det var sannerligen ej så tokigt menadt. I lärda och älskvärda människors sällskap andas jag med oändligt behag en för mig obeskrifligt välgörande luft; men det är när jag skall yttra mig, som jag ofta blir andtäppt — hvad under! då jag känner mig komma ut blott med »dimmiga halftankar»? — Med hvad som för mig är en börda vill jag ej nedtynga andra.

»Men bort med börda och dimma! blås! blås! du friska kunskapens vind! Jaga bort allt töcken, alla moln, allt mörker, all plåga! Låt mig — låt mig, det är mitt hjertas innerliga bön: *låt mig lära!*

»En riktig tantalisk törst efter detta ljus, af hvilket jag nu skönjer gryningen, har plågat mig en stor del af mitt lif. Menderför att jag nu skönjer det, derför att jag hoppas kunna bli en fri tänkare i er mening af ordet och känner mig med hvar dag taga ett steg längre in i en friare och redigare tankeverld — derför är jag äfven nu så obeskrifligt lycklig, börjar af hela hjertat älska ett lif, som förr varit mig en börda, och ville kunna hålla fast hvar flyende minut. Gud ske lof! Jag kan nu redan fråga med Theophrast:

'Hvarför skall människolifvet vara så kort, då en kråka får lefva så länge?'

»Ack! det är så skönt att älska lifvet! — Sedan min första ungdom ha tvenne ord gjort på mig ett alldeles obeskrifbart intryck: *Sanning* och *Gud*. Ju längre jag gick fram i lifvet, ju klarare kände jag, att blott genom uppfattande och kärleksfullt omfattande af det förra kunde man i frihet och ljus nalkas den senare. Jag kände det ju, men fruktade länge att, genom min ställning i samhället såsom fruntimmer, och såsom ett *svenskt* fruntimmer, och särskildt genom mina familjeförhållanden, vara för alltid stängd från möjligheten att ernå sann och mera mångsidig upplysning och derigenom

sjelfständighet. Jag behöfde det mer än någon annan, ty barnslig *tro* har jag nästan aldrig haft. Vid min första nattvardsgång redan var hela min själ upptagen af ett »hvarföre?» som ingen röst besvarade.

»Nu då jag känner mina bojor lösta och hela min varelse är ett jubileum öfver den himmelsfärd, som jag tycker mig ha börjat, är jag dock ej blind eller förmäten nog, att *tro mig* kunna finna, hvad tusende mig så mycket öfverlägsna ha sökt förgäfves — ren sanning, eller, bättre sagdt, säker kunskap om sanning. (Besynnerligt! Jag kan knappt nämna eller skriva detta ord, utan att få tårar i ögonen.) Jag vill och hoppas blott få se nog för att innerligen kunna *tro*; jag vill blott öfver den inre och yttre verlden ha klarhet nog för att kunna

'Se glad i lifvet in och trygg i grafven neder'.

Lemnande det allvarliga ämnet med dessa ord, öfvergår brefskrifverskan till några lifliga skildringar af sällskapslifvet i Christianstad, men afbryter sig plötsligt sjelf med utropen:

»Underverk! underverk! — Just i detta ögonblick,» fortfar hon, »hörde jag ett prasslande på mitt bord och öfver ert bref sväfvade en stor, med de vackraste vingar prydd fjärril. Efter att darrande ha krupit omkring på mitt bord en stund tog den till flykten — Psyche lyfte sig på lätta vingar, men, gudnås! till mina talgljus, kring hvilkas lågor hon länge fladdrade, under det jag med riktig ångest bad henne akta sig, såsom hade hon verkligen kunnat höra och förstå mig. Äntligen fick jag henne i vingen och bar henne varsamt ut i det andra rummet der väl intet ljus var — men köld. Om jag visste huru jag skulle bevара min stackars Psyche! — — Jag kan ej låta bli att vid sådana små ovanliga tilldragelser fästa betydelse och aningar. Så mycket i mitt lif har gifvit tron derpå en viss helgd.»

Den 30 Mars 1832 skrifer Fredrika Bremer några ord till svar på vissa försmädliga frågor, rörande hennes talent i strumpstickning. En ny strumpupplaga förklarar hon är verkligen i arbete, men — om någon fot nånsin kommer att inträda i den, det erkänner hon är mycket ovisst.

»Att lägga maska till maska är väl vilkoret för fortskrifdandet i lifvet, i kunskap och all slags skapelse, så andelig som materiel,» fortfar hon, »och skulle jag i alla ämnen stå mig lika slätt, som i strumpstickning, så vore det illa beställt.

Men, Gud ske lof! det är ej så. Jag skrifver väl ej i Gefion, som jag ej en gång läser, (korrespondenten synes ha gjort någon fråga i denna riktning); ej heller skrifver jag öfverhufvud något, men desto mer läser jag — läser goda böcker och söker med tillhjälp af andras tankar reda mina egna, och det går verkligen med hvar dag framåt. Min dag är ett helt litet äfventyr, med inveckling och utveckling; ur en af labyrinthens irrgångar kommer jag med hvarje sjunkande sol, ledd af Ariadnes tråd. Också lefver jag rikt och obeskrifligt lyckligt; hela lifvet och allt deri är för mig fullt af intresse; jag sörjer blott öfver att jag måste sofva. Detta, så godt då vi äro olyckliga, är ett riktigt ondt då vi äro lyckliga, och isynnerhet så som jag nu är det, att hvarje fjät af tiden synes mig dyrbart.»

Den 2 April 1832 besvarar brefskrifverskan en kärkommen skrifvelse, innehållande många sköna och goda tankar, men äfven hvarjehanda utsagor (hvaribland, såsom det synes, några satiriska yttranden om damernas sätt att uppfatta snillet), som hon på intet sätt vill gå in på, som hon tar såsom sannsagor, i det hon känner en stark lust att bevisa att de så äro. Väl har hon alltid hört sägas att ägget ej skall vilja lära hönan, den olärde ej predika för den lärde, men i dåvarande revolutionära tider, då det blifvit på modet att vända upp och ned på så mycket, vill hon, då hon ej kan låta bli att följa med sin tid, ändå, såsom hon säger, söka vara dåraktig med rim och reson. »Jag reser den revolutionära fanan,» förklarar hon, »men ej blott för mig; jag har förörättade medsystrars känsla och antastade sunda förnuft att försvara, alltså —

»Jag kastar handsken!

»Hvad är väl snille i dess skönaste och sannaste mening, annat än den harmoniska föreningen af tro och kärlek? Tro — åskådning, uppfattning af det goda, sanna och sköna, af det urbildliga, af tingens inre lif och väsende — kärlek, den eld, som omfattar, lifvar, värmer och väcker det slumrande lifvet till medvetenhet. Kommer nu konstnärsgåfvan som säger sitt varde! och — Venus stiger ur vågorna, »människans anlete» blickar upp mot ljuset, »Frithiof» står upp och tjusar Sverige, och sköna, ädla »tankebilder» gå fram genom släktet, odlande och renande hvar känslig själ, hvart upphöjdt sinne, som är mäktigt att uppfatta dem. — — —

»Jag förstår verkligen ej hvarför ni gör inbillning till villkor för snille. — — Dessutom om, såsom ni säger, hvad som utmärker inbillningsgåfvan är rikedom på bilder, huru kan ni väl frånsäga er den? — Luther, Kant, Baco af Verulam voro visserligen snillen, men lyste ej i fantasiens värld. Månne ej snillet, likasom det sköna, är mångartadt? Kan ej, bland de odödliga så som bland de dödliga blommorna, ett genus ha flera species och dock alla vara solens barn? — Riktigt klart förmår jag väl ej reda ut det der; men tänk, min gode vän, om ni komme mig till hjälp och bevisade mig, med den styrka och klarhet ni i kraft af snille och lärdom eger, huru rätt jag har! Då skulle kanske jag och mina medsystrar förlåta er, att ni missvärderat vår smak och känsla, och då ett fredsfördrag merendels grundar sig på de stridande parternas ömsesidiga eftergifvenhet, vilja vi äfven gerna medgifva, att ni har storligen rätt deruti att vi ofta låta oss dåras af skenbar öfverlägsenhet och att det sanna och rent menckliga, som lefver i oss, har högre värde, än kunskaper och lärdom, regelräta och torra som grammatiken, genom hvilka egodelar herrarne stundom synas oss så vördnadsbjudande. — —

»Nå! nu ett ord om mig äfven till försvar och upplysning. »Kräseliga« lefver jag i sanning, ty jag har sköna böcker, och menniskorna visa mig så mycken godhet och vänlighet; jag tackar Gud därför och arbetar med ödmjuk förtröstan och hoppfullt sinne alla dagar på att göra mig ej ovärdig af så mycket godt. Jag söker utbilda mig till klarhet och sjelfständighet. Jag vet sannerligen ej ännu hvad det kan bli af mig; jag känner ej mina krafter; jag är i en dagningsperiod — det våras inom mig! Såsom Gud behagar, ske med mig; så litet medelmåttig som möjligt vill jag söka bli. En ren ton i den hymn, som prisar Honom och sjunger det goda, önskar jag framför allt vara.»

(Forts. följer.)

IX. NYTT PÅ VÅR BOKHYLLA.

Svensk Litteratur-Tidskrift. Andra årgången. Upsala 1866. Vi hafva med nöje och intresse emottagit underrättelsen, att denna tidskrift fortfarande kommer att utgifvas efter samma plan som hittills. Behovvet af en kritisk-litterär tidskrift har inom vårt land länge varit känt och erkänt, och det var också med glädje och ifrig förväntan man helsade det första uppträdandet af den här ofvan nämnda. Den första årgången motsvarade måhända ej de stora förhoppningarna och fordringarna; man påstod att den stundom sköt på sidan om sitt mål. I den andra årgången deremot synes nämnde tidskrift mer troget hafva vidhållit sin uppgift, i det den uteslutande sysselsatt sig med anmälandet och recenserandet af de olika slag af skrifter, som blifvit hembjudna åt den läsande allmänheten. Bland dessa finnas utan tvifvel många värda att studeras och behjertas, men äfven många, hvilka ej förtjena annat öde än att med snaraste öfverlemnas åt glömskan. Att göra ett sådant urval tillkommer i första rummet en litteratur-tidskrift, och vi hålla också dess redaktion räkning för den oförskräckthet, med hvilken den stundom i detta hänseende gått till väga. Vi betrakta det som ett glädjande tecken till att den allt allvarligare inser sitt sjelffåtagna ansvar, såsom den läsande och kunskapsälskande allmänhetens litterära samvete, såsom den, hvilken gjort till sitt högsta åliggande att förädla, rena och bilda denna allmänhets smak. I sanning en ganska stor uppgift, men välsignelserik i sjelfva sina mödor, ty man arbetar aldrig samvetsgrannt för ett stort och ädelt mål, utan att sjelf känna sig stärkt och förädlad just i kraft af sina bemödanden.

Ibland den rikhaltiga samling af uppsatser, som förekomma i denna tidskrifts 2:dra årgång, hafva vi läst några med oblandadt intresse. Så t. ex. den vackra och med sann pietet tecknade bilden af den hädangångne professor Boström. Om man afser från det filosofiska elementet, som väl måste taga ut sin rätt i en uppsats, skriven af en filosof om en filosof, utmärker sig stilen häri, på sina ställen, för en enkel och rörande innerlighet, som kommer läsaren att känna sig dragen, ej blott till den korta lefnadsteckningens föremål, utan äfven till den lärjunge, som egnar denna sonliga gård af aktning och kärlek åt en älskad lärares minne.

Fredrika Bremer, hennes skrifter och personlighet, är en annan af de »Essays,» hvilken skänkt oss nöje. Vi finna här ej allenast en fri och oväldig skildring af den frejdade författarinnan och hennes verk, utan ock af människan, af den varmhjertade, för alla stora och ädla idéer svärmande och verkande qvinnan. Intrycket af det hela är klart och godt, och den, som hittills endast ytligt uppfattat och bedömt vår ädla landsmanninnas författareskap och sträfvanden, kan här erhålla en ganska helgjuten bild deraf, hvarigenom åtskilliga af de dissonanser, man stundom trott sig finna deri, upplösas och förklaras. Den stränge kritikern, som anser för sin pligt att uppsöka sin nästas fel och brister, åtminstone på det litterära området, afväpnas af minnestecknarens otvungna medgifvande, att ej heller Fredrika Bremers författareskap saknade sin menskliga andel deraf, men han visar hurusom grunden till dessa brister oftast var att söka i ett af kärlek och deltagande för menskligheten öfversvällande hjerta.

I *den svenska konsten på den skandinaviska utställningen i Stockholm 1866* har det varit oss kärt att upplifva minnet af de angenäma timmar, vi under förliden sommar tillbragte i vårt National-museum, och det så mycket mer som vår ledsagare är i besittning af en klar blick och ett bildadt omdöme, som vi i hans anmärkningar återfunnit mångt af de intryck vi sjelfva erfarit vid vandringen genom dessa salar, smykade med de yppersta konstverken af våra nu lefvande artister.

Af en af våra utmärkte män, hvars förlust vi under det sistförflutna året hade att begråta, af *C. J. Fahlerantz*, vetenskapsmannen och humoristen, didaktikern och ordlekaren, lemnas oss en skildring, hvilken, efter hvad det förefaller oss, ger en sann och ganska träffande karakteristik af hans personlighet.

I uppsatserna öfver *Oliwer Cromwell* och *En nutidens Talare* göra vi bekantskap med en ung författare, hvars penna röjer en klarhet i uppfattning och utmärker sig för en friskhet i framställningen, som ej kunna förfela att göra ett behagligt intryck på läsaren. Det torde dock dröja länge nog innan den uppfattning af protektorns karakter, som han delar med Merle d'Aubigné, öfvergår till en historisk trosartikel, och undantränger den hittills allmänt rådande föreställningen om det mörka djupet hos denne man, som spelat

en så framstående rôle under ett af de märkligaste tidskiftena i Englands historia.

Men vår mening är ej att granska och genomgå mängden af de uppsatser, hvarpå den svenska Litteratur-Tidskriften under förlidet år bjudit sina läsare. Dertill felas oss ej blott utrymme, men äfven den kritiska förmåga, de grundliga studier, hvilka äro nödvändiga för dem, som vilja sätta sig till doms öfver recensenterna sjelfva. Vårt omdöme är således endast beroende af den subjektiva uppfattningen och då vi här omnämmt några af de uppsatser, hvilka skänkt oss både nytta och nöje, sker det ej för att förringa värdet af flera bland de andra. Totalintrycket har varit det, att vi känt oss tacksamma för den ledning för vårt omdöme vi hemtat från Litteratur-Tidskriften och för de nya bekantskaper inom litteraturens område den lockat oss att göra.

Skola vi här nu våga uttala ett par anmärkningar, som vi hört uppkastas mot nämnde tidskrift? Vi hysa nog aktning för dess redaktion för att göra det, ty vi sätta stort förtroende till den ärligt och oförställdt uttalade sanningens makt. Man har nemligen yttrat den önskan, att bedömandet af åtskilliga vetenskapliga arbeten, hvartill erfordras djupa specialstudier, skulle öfverlemnas till personer, fullt hemmastadda i det ämne de åtaga sig att behandla. Derigenom kunna nemligen misstag och misstyndningar undvikas, hvilka ofta nog göra ond blod och framkalla ogillande från deras sida, som måste anses vara kompetente domare i frågan. En beskyllning för ibland visad partiskhet, så väl för som emot, ha vi äfven förnummit — detta är ett blindskär, hvilket torde vara svårt nog att undvika, om detta ock understundom kan lyckas, genom ett strängt aktgifvande på sig sjelf och det föresatta målet.

Måne vi nu få tillåta oss en liten anmärkning för egen räkning? Dristigare vordne genom att under andras egid redan ha beträdd kritikens bana, våga vi oss vidare framåt, litande på att samma öfverseende skall komma oss till del, som det Apelles visade den atheniensiske skomakaren, så länge hans kritik blott rörde sandalremmarne på den till allmänhetens bedömande utsatta taffan. Vår anmärkning gäller den något filosofiska och derföre för den stora allmänheten mindre lättfattliga stilen i åtskilliga af tidskriftens uppsatser. Då nämnde tidskrift ju är afsedd för allmänheten

och ej blott för en utvald krets af läsare i besittning af högre bildning, är det ock af ganska stor vikt, att stilen deri är tillräckligt populär, framställningssättet tillräckligt enkelt, för att göra den njutbar och nyttig för mängden af läsare. Vi skulle önska att här fullt konsekvent se tillämpad en åsigt vi funnit tidskriften sjelf framhålla och förorda i dessa ord: »skulle icke formens skönhet tvärtom bestå deruti, att saken klart och tydligt med allt sitt inneboende lif träder fram i det språkliga omhöljet?» *)

I den förhoppning, att tidskriftens ärade Redaktion ej illa upptager våra anspråkslöst uttalade anmärkningar, som endast äro dikterade af det intresse vi hysa för det stora mål tidskriften föresatt sig, i den fulla öfvertygelsen att den, ledd af ädla grundsatser och samvetsgranna bemödanden, mer och mer skall närma sig detta mål, uttrycka vi en liflig önskan för dess fortvarande bestånd och framgång.

Barnavård och flickors uppfostran i hemmet och skolan af Julie Burow, öfversättning från Tyskan.

Denna lilla skrift, som blifvit oss tillsänd från Finland, förtjenar en något närmare granskning än vi här kunna gifva den, hvarför vi nu endast med några ord vilja rekommendera den till våra läsare för att en annan gång återupptaga den till en närmare belysning. Vare det således för närvarande nog sagdt, att den är en af de bättre populära uppfostringsskrifter på tyska språket, som vi lärt känna, att det är en moders hjerta och erfarenhet, som här talar till läsaren, samt att vi äro öfvertygade att svenska mödrar och uppfostrarinnor kunna hafva rätt mycket att lära af densamma.

Härmed vilja vi dock icke antyda att arbetet innehåller idel förträffligheter; tvärtom äro förtjenster och brister tillräckligt blandade för att taga läsarens kritiska blick skarpt i anspråk och tvinga honom att bilda sig ett sjelfständigt omdöme i de frågor, hvilka förf:n genom en bristfull behandling lemnat sväfvande. Men en uppmärksam läsare lär just af sådana författare mera, än af dem, hvilka med en skenbar eller verklig ofelbarhet söka helt enkelt öfverflytta sitt förträffliga system på sin läsare och dervid lemna honom sjelf helt passiv. För vår del erkänna vi — ehuru det kan låta som en paradox — att det just är inkonsequenserna, vi hos Julie Burow mest värdera.

*) Se Svensk Litteratur-Tidskrift, 2:dra årg., 8de häftet, sid. 464.

John Ericsson och etthundra af hans uppfinningar, amerikansk originalupplaga, bearbetad af O. Stackelberg.

Man skulle kunna säga att detta arbete, i sin prydliga men solida utstyrelse och med det ringa omfånget af 150 glest tryckta sidor, är en exponent af det nittonde århundradets förnämsta sträfvan, — den att med snillets och den trägna, oafåtliga forskningens makt betvinga materien, för att göra den till en lydlig tjenare åt menniskan. Att denna sträfvan inom den nya världen funnit sin tacksammaste jordmån och sin rikaste, stundom måhända öfver målet springande utveckling, är allmänt känt, och möjligen skulle man äfven i den ofvannämnda boken, sådan den här, af svensk hand omarbetad, ligga framför oss, med hela friskheten och kraften af den ursprungliga framställningen i behåll, men rensad från öfverdrifterna, skrytet och stortaligheten, kunna se en typ för det sätt, på hvilket vi böra tillegna och tillgodogöra oss resultaten af denna den nya världens sträfvande.

Huru som helst bör skildringen af en af våra utmärktaste män, de svårigheter han haft att bekämpa, den beundransvärda verksamhet han utvecklat och den ära han slutligen därför skördat i fremmande land, med glädje och tacksamhet helsas af hans landsmän och få en plats, icke blott på bokhyllan inom hvarje bildad och fosterländskt sinnad familj, men äfven bland skolbibliothek och andra offentliga boksamlingar.

X. HEGELIANEN.

(Af madame Gasparin.)

En ruskig majnatt, under det regnet föll i strömmar, befann jag mig i en diligens. Det var år 1849. Schweiz hade då ännu inga jernvägar. Diligensen, som innehöll två kupéer, en *intérieure*, en *rotonde* och en *cabriolet* på kuskboken, förutom alla extra platser utan och innan, gick, lik ett rullande hus, i alla möjliga kroklinier genom landet mellan Neufchatel och Basel, uppfångande och aflemnande passagerare.

Regnet föll störtvis, åmtals; »det stod som spön i backen», såsom folket säger. Kupéerna voro fullsatta. Cabrioleten var ej att tänka på. Jäg hade med mig en gammal släkting, baronessan Z., som jag lofvat följa till Tyskland. Ingen hjälp — vi måste krypa in i »intérieuren».

Der var skumt, regnet piskade glasrutorna, läderbekläd- naden utsvettades obehagliga ångor, vi kunde knappast urskilja våra reskamrater. Midt emot mig upptäckte jag dock snart en tjock borgmästare med en mage i två våningar och en haka i tre: han sträckte ut sig i så bekväm ställning som möjligt, lade sina fötter ofvanpå mina och skrattade med tjock basröst, när fönsterrännan tömde sitt innehåll öfver honom. Bredvid honom syntes en amerikanare med föga gentleman- lika fasoner. Gång på gång upptog han ur fickan en butelj med något alkoholhaltigt innehåll, och förde den till sina läppar; när han ej drack rökte han. Till höger och venster framskymtade bönder och borgare, halft gömda i skuggan. Man kom, man gick af; endast borgmästaren förblef orörlig med amerikanaren vid sin sida. I hörnet upptäcktes slutli- gen en man af reslig växt, ung, att döma af hållningen, och försänkt i djup tystnad.

De förefalla mig såsom ett slags helvetesmaskiner, des- sa rullande skåp, der luft och utrymme fattas, der gran- narnes armbågar och höfter ofrivilligt sättas i den intimaste beröring, der benen fastna bland paketer, der näsdukens be- gagnande fordrar diplomatisk beräkning och der man under tjugofyra timmar icke har någon annan utsigt än sin nästas misslynta och upphettade fysionomi, runkande i samma takt som ens egen! I sanning, det vill till att vara god, för att ej under sådana förhållanden bli stygg.

Regnet öste ned alltjemt. Omöjligt att erhålla luft på nå- got håll. Fönstren öfverdrogos med den varma ångan inifrån och bestänktes med smuts utifrån. Från alla kanter uppsteg en blandad lukt af dåligt vin, tobaksrök, gammal ost och torrt bröd, som ingaf de vämjeligaste känslor. Öfver allt snark- ningar, nickande hufvuden och stora, gapande munnar, som då och då plötsligt slöto sig, i det ögonen, såsom genom en hemlig mekanik, öppnades med ett förbluffadt uttryck. Ingen åska, ingen blix, endast ösregn. Alltsom mörkret glesnade och dagen grydde, såg man takrännorna strömma och vattnet på vägar och ångar återspegla det svaga dagsljuset. Molnen

hängde öfver Jurabergen och syntes spärra vägen på ömse sidor; derinne qväfdes man och kände sig dock efter en sömnlös natt genomträngd af kyla.

Tiden var ej gladare än vädret. I Frankrike socialistiska rörelser af alla slag; i Tyskland, dit vi begåfvo oss, revolutioner redan fullbordade eller i görningen. Baronessan var mycket orolig; jag sökte lugna henne, men såg allt i svart och tyckte mig genom den strömmande syndafloden se schavotter resa sig på alla punkter inom synkretsen.

Morgonen kom; men ingen gyllene gördel, inga rosenfingrar förrådde Aurora; hon uppträdde i nattrock, grått i grått, så simpel som möjligt.

Men ack! du ljusets makt! I ett ögonblick fick världen ett annat utseende; ordningen skulle återtaga herraväldet, och dessutom — hvad betyder en smula oreda vid full dager? Och Maj sedan! Regnet strömmade, men det föll öfver blommande torftak; derunder blinkade glädtigt blyinfattade fönster; genom dörren med sin halfrunda, nötta tröskel gick husmodren ut och in, med hufvudet insvept i en röd duk, gässlingar och ankor kacklade i pussarne, bonden gäspade och sträckte sig i logdörren, och kring stenläggningen, som omgaf de täcka stugorna hoppade och dansade regndropparne. I trädgårdarne böjde sig blommande träd och buskar fogligt under regnets aga, syrenen doftade, tulpanen log ett grannt löje och afskakade stolt dropparne från sitt purpurbräm medan narcissen utsände sin vällukt i fördubbladt mått.

Under tak och förstuguqvistar sutto svalorna orörliga i sina nästen med sträckta halsar; blott sällan vågade de med några vingslag sänka sig mot marken, för att åter höja sig till nästet och der, med stjerten stödd mot muren, språka med eller mata sina ungar. Sparfvarne, djerfva ströfvare, socialistister af rödaste slag, ehuru förklädda i brunt, trotsade regnet och sutto uppradade kring takkanten, ätande och skrikande ömsom. Dufvorna kuttrade, tittade varligt ut ur dufslaget, slogo derpå med tunga vingslag ned på en torr plats framför logen, trippade af och an med skygga rörelser, upplockade här och der ett korn, som utfallit ur kärften, vände behagsjukt på sina glänsande halsar och tog så, plötsligt skrämnda, på en gång till flykten.

Vackraste motsats till den färglösa dagen och kulna himlen bildade dock fruktgårdarne, der päron- och äppleträd stodo

i blom. Själens fröjdades vid deras blotta anblick. — Revolutioner under dessa doftande blomhvalf? Sammansvärjningar och schavotter, när man kan vandra i dylika lustgårdars vänliga hägn midt ibland vårens herrligheter?

Jag vet ej hvarför min blick åter vändes inåt den skakande vagnen, för att uppsöka något slags gensvar på mina tankar. Den nådde fram till amerikanaren, gömd inom en mur af tobaksrök, gled hastigt förbi borgmästaren, der han låg utbredd i hela fylligheten af sin dubbelmage, berörde flygtigt några blundande fysionomier och stannade slutligen i hörnet på den figur, som der mera anades än skönjdes.

Hela natten hade den okände suttit der orörlig i skuggan. Ingen sömn hade tillslutit hans ögon, timme efter timme hördes han med stark och klangrik stämma till några andra passagerare i rotundan eller på kuskbocken rikta en fråga om allt gick bra. Svaret gafs i en ton, som röjde ett aktningfullt kamratskap. Besynnerligt nog stördes på en gång alla mina fridstankar vid anblicken af denna orörliga, tankfulla figur, med hvilken jag ännu ej vexlat ett ord.

Det var en ung man om knappast 30 år, med hög panna, blekt anlete, stora, milda, blå ögon och denna drömmande, men öppna och bestämda uppsyn, som utmärker personer, hvilka drifvas af ett oryggligt beslut. Öfver munnen låg ett leende; skägget, skiftande i rödt, föll långt ned öfver bröstet; växten var reslig, hållningen djerf, han hade alla en härförars egenskaper; väl syntes hvarken pistol eller dolk och likväl sade jag till mig sjelf, med denna oöfvervinnerliga vissnet, som tillhör förkänsliga naturer: se der en frihetshjelte, som beger sig till strids på andra sidan Rhen!

Och min förkänsla besannades. Hvad var det då, frågar ni, som satte oss i beröring med hvarann? En obetydlighet — en knuff af grannen — min följeslagerskas trötthet — min bekymrade uppsyn. Han hade den bästa platsen — hörnet; vänligt leende reste han sig upp, installerade baronessan på sin egen plats med tusen älskvärda omsorger, hoprullade slutligen sin kapp och lade den under hennes fötter. Derefter kom samtalet i gång; borgmästaren, amerikanaren och alla de andra sofvo. Hvad språkade man om? Om regnet, om den osäkra framtiden, om revolutionens åska, som mullrade öfverallt. Vid denna tanke flammade det till i den unge mannens ögon.

»Jag är på väg dit!» utbrast han och kastade hufvudet tillbaka med ett uttryck af lidelsefull sällhet; »jag är på väg dit (visande åt Tyskland), till mitt fosterland — och jag kommer med friheten.»

»Är ni viss om att segra?»

»Jag är viss att få strida.»

»Arméen lär vara talrik.»

»Vår är talrikare; den utgöres af nationen.»

»Och ni tvekar ej att sålunda uppröra ert land?»

»Det måste ske.»

Ett ögonblick sammandrog han ögonbrynen och sjönk i djupa tankar; derpå återtog han med lyftad panna:

»Plats! vi måste ha plats för alla, i solens sken eller i ösregnet,» tillade han med en skämtsam åtbörd. »Bröd för alla, glädje, frihet för alla! Vi vilja ej mera veta af några arflösa på jorden, vi vilja ej veta af en rikedom, som simmar i öfverflöd, medan armodet svälter. Skördarne skola mogna för alla. Vackra bostäder, beqvämt bohag, ett lyckligt lif stå alla tilbuds.»

I detta ögonblick mötte han baronessans förfärade blick.

»Jag hör icke till de sammansvurna, madame, icke heller till de röda — ehuru än skenet må vara emot mig —» tillade han och strök sitt skägg med den hvita handen. »Jag blickar högre än så. Jag vill endast det rätta; ingenting annat än hvad Gud vill; jag vill jemnlighet.»

»Jemnlighet! Sedan Edens tid är hon ju bannlyst från jorden. Dagen efter delningen...»

»Jag vill ingen delning. Jag vill blott rensa jorden, borttrycka alla gränsstenar, som hämma framåtskridandet. Jag vill öppna en stor väg för menskligheten, för den unga, uppåtsträfvande menskligheten. Hon begär sin andel af lyckan, sin rätt till njutningen, och de skola blifva henne gifna.»

»Jag fruktar dock, att det alltid kommer att finnas starka och svaga, fula och vackra, dygdiga och lastbara menniskor hädanefter såsom hittills. Hur går det i så fall med jemnligheten?»

Fremlingen skakade på hufvudet.

»Gamla idéer det der!» förklarade han, »rester af medeltiden. Verlden går framåt genom de sociala revolutionerna; hon skall afkasta vinterhuden och gå fram i vårlig skrud.»

»Men de andra, »gränsstenarne», skola försvara sig.»

»Jag vet det nog.»

»Och då?»

»Då skall man döda dem.»

Orden sades med sorgsen, men obeveklig röst.

»Om de förtro sig till oss och gifva sig — välan! då skola vi låta dem vittra i fred. Men de kunna det ej — de göra det ej!»

Jag betraktade med hemlig förskräckelse detta goda, vemodiga leende, detta öppenhjertiga öga, detta frimodiga vainsinne, som, betaget i sin egen gyckelbild, smyckade den med blommor, utan att märka huru den ångade af blod. Efter ett ögonblicks tystnad återtog han, med en röst, som darrade något litet och i hvars toner likväl det orubbligaste sjelfförtroende vibrerade:

»Allt som återfödes skall dö. Så bjuda eviga lagar. Jemnligheten kan ej grunda sitt välde på jorden utan att krossa dess blommor. Den sociala förnyelsen skall uppstå ur en graf. För att vinna harmoni måste missljuden förqväfvast.»

»Men sådana skola höjas öfverallt.»

»Nej.»

Detta nej sades enkelt, men med en förkrossande visshet.

»Men dessa missljud — de äro menniskor.»

Frihetshjelten teg, grubblande ett ögonblick; återtog derpå med lägre röst:

»Hundratusen hufvuden!»

»Hundratusen hufvuden, fallna för svärd eller bila. Millioner hustrur bragta i förtviflan — och barn — och mödrar!»

»Och i dag, menar ni, i detta ögonblick finnas inga hustrur bringade till förtviflan, inga barn som gråta på jorden, inga fäder, inga mödrar, inga fattiga, som dö i elände?»

»Jo, det är santt! Några, här och der.»

»Öfverallt!» utbrast fremlingen plötsligt med full röst; »öfverallt! Från alla punkter af den förtryckta jorden uppstiger med hvarje sekund ett tusenstämmigt skri af smärta.»

»Det är santt! Jorden är förbannad, vi hafva fläckt, vi hafva störtat den.»

»Det tror jag icke!»

»Huru! Ni tror er då icke vara en syndare?»

»Nej.» — Detta andra nej uttalades med samma naiva säkerhet, med den klaraste blick och den fullkomligaste abstraktion af jaget.

»Jag skrämmer er,» fortfor han efter ett ögonblick med vek stämma. »Men tänk efter. Döden skördar generation efter generation; litet förr eller litet senare, hvad betyder det? Alla måste en gång böjas derhän — alla skola en gång på en gifven tid gå att ordna sig led vid led under jorden. Ett krig — er kejsares krig ha dödat menniskor i hundratusental.»

»Jag afskyr kriget.»

»Koleran, som nyss utbrutit i London och Paris, skördar trettiotusen menniskor om dagen.»

»Men det är Gud, som låter dem dö.»

»Nå väl?»

»Ni är icke Gud.»

Hegelianen såg på mig med sitt klara öga.

»Jag är Gud,» svarade han.

Märkande att jag ryste, fortfor han:

»Jag är Gud! Min tanke är en stråle af den gudomliga tanken, min vilja är ett fragment af den högsta viljan: det stora hjerta, som klappar deruppe, slår också i ert, i mitt, i allas bröst.»

Jag vet ej hur, men, ledd af ett af dessa löjliga infall, som stundom gonomkorsa själen i de allvarligaste stunder, föll min blick ofrivilligt på borgmästaren och derifrån med ett leende på hegelianen. Han ryckte på axlarne och fortfor med orubbligt lugn:

»Han så väl som andra. Endast är omhöljet tjockare. Vi äro alla utflöden af denna samma ocean. Vi utgå derifrån och ingå dit igen. Gud! Gud! det är verlden! Gud lefver i plantan, i fjärilen, i solstrålen, i störtregnets droppar!» Derpå återgick talaren plötsligt till det förra ämnet. »Jag har rätt att göra hvad jag gör,» sade han. »Jag skall dö, det är möjligt; andra skola dö, det är visst; menskligheten skall måhända gå genom förintelsen till lifvet. — Men, hvad mer! Gingo ej israeliterna genom Röda hafvet? Sedan skall en förnygrad mensklighet bebygga den unga jorden och en ny guldålder skall nederkomma af himmelen.»

Kännande vanmakten af mitt ord i kampen mot detta stora vansinne, gjorde jag något som den eleganta verlden säkerligen skulle funnit utomordentligt löjligt. Jag tog mitt Nya Testamente och räckte honom det. Fremlingen tog bo-

ken, såg på den, lade den i sin bröstficka och sade, i det ett strålande, halft förklaradt leende upplyste hans ansigte:

»Jag känner den väl — er bibel.»

»Om ni känner den, så har ni der spårat kärlekens lagar.»

Utan att svara fortsatte han sin egen tankegång:

»Jag har mer än en gång genomforskat dess innehåll, jag känner dess fördolda mening. Den har en yttre och en inre, fördold mening.»

»Man måste läsa den med ärligt och ödmjukt sinne; den är skrifven för de enfaldiga.»

En blyxt sköt fram ur hans öga.

»Ni har bokstafven,» sade han, »vi hafva anden.»

En djup tystnad följde. Jag tänkte: Arma värld, om Gud någonsin skulle öfverlemna dig i dessa fallna englars våld! Den unge mannen stack ut hufvudet genom fönstret, vände sig derpå mot mig och sade med den blandning af mildhet och myndighet, som var honom egen:

»Tiden är framskriden, vi närma oss Basel. Tillåt mig göra er ett förslag. Baronessan är orolig, ni kommer att finna Tyskland i fullt uppror, låt mig ledsaga er. Med mig kommer ni fram öfver allt; vid preussiska gränsen kan jag tryggt lemna er och denna omväg skall ej taga mig mer än två dagar.»

Han sade detta med den största enkelhet. Hans ansigte uttryckte en så ädel ridderlighet, i förening med en så praktisk välvilja och ett så öppen hjertigt allvar, att jag kände mig genomträngd af både blygsel och deltagande. Skulle jag väl hafva handlat så — jag, den vise, som ömkat mig öfver honom — dåren!

Jag nekade likväl att antaga förslaget, han upprepade det enträget, men upphörde, med utsökt takt, från det ögonblick han sagt nog, för att öfvertyga oss om sin uppriktiga vilja att tjena oss. Derpå hopsamlade han hastigt sin kapp och nattsäck samt hvisslade; postiljonen stannade hästarne, fremlingen hoppade ur vagnen och i ett ögonblick voro hans kamrater samlade omkring honom. Med en liflig åtbörd, full af energi, af ungdomlig och poetisk hänförelse, tillvinkade oss den unge mannen sitt farväl och vände derefter af i fullt språng, rätt genom fälten mot Rhen.

Jag trodde mig ha drömt. Ett barns sinne, förenadt med

en sådan högmodsyrsel, en god och välviljande själ i förening med en så obeveklig hårdhet! Och denna — Gud på en gång tillbedd och förnekad — hvilken afgrund! Huru förfärliga äro ej dessa ideologer! För att bespara en gammal kvinna någon oro hade denne man gerna rest 200 lieues, och samme man skall, med det vackra leendet på läpparne, helt kallt måhända skicka hundratals medmenniskor till schavotten. Nyss var han färdig att kasta sig sjelf i alla farorna af ett uppskof, blott för att bespara oss ett obehag, men, om vi efter fyra dagar fördes inför honom såsom envisa fördröjare af hans omstörtningsplaner, skulle han vara färdig att, obeveklig och orörlig, med egen hand offra oss för sin idé. — — Är det verkligen möjligt! Detta varma hjerta skulle utan att vekna lyss till en makas böner, se en moders tårar; det skulle icke ens behöfva hårda sig deremot! Ja! Liknöjd för tårarna för dagen ser han, från centern af sitt eviga »vara», från sina dunkla evighetsdjup, varelserna aflösa hvarandra. Bedårad af sin fatalism och sitt stolta sjelfförtroende döper han med lugn hand verlden i blod, under det han helsar den leende framtiden, som närmar sig, krönt af rosor.

Sanning! sanning! du är dock något att lefva och lida för! Sanning! du räddar oss från vansinne! Utan dig skulle vi kastas omkring på tankarnes lössläppta haf, likt ett skepp utan styre. Från himmel till himmel har jag följt dig, genom töcken och mörker har jag sökt dig; du var ej långt borta ifrån mig, jag fann dig! Evangeliis sanning, jag eger dig, jag sluter dig till mitt hjerta!

Medan mina tankar och min bön följde hegelianen rulade diligensen med stort buller in på Basels gator, resäventyret var slut, och jag har sedan aldrig fått någon spänning på den sällsamma reskamraten.

L--d.

XI. EN LÄSESALONG FÖR DAMER.

Ett försök har nyligen blifvit gjordt att i hufvudstaden bilda en läsesalong för damer, och vi vilja här meddela den motivering, som åtföljde planen för detta företag, och sedan tillägga några uppgifter om anstaltens nyligen började verksamhet.

»I Stockholm finnas en mängd familjer, der man erfar ett lifligt behof af den bildande läsning i olika riktningar, som den periodiska litteraturen inom- och utomlands erbjuder, men der man icke har råd att hålla mer än på sin höjd en svensk tidning, och en eller par af de billigaste tidskrifter. Fäder och bröder, hvilka utomhus ega tillgång till de bästa in- och utländska tidningar och tidskrifter, lida föga af denna brist, som deremot så mycket hårdare drabbar familjens fruntimmer, hvilka ofta, just under de bildbaraste åren af sin lefnad, sakna hvarje utväg till den sjelfuppfostande verksamhet, som innebäres i en god och bildande läsning. Detsamma är äfven händelsen med många af naturen rikt utrustade qvinnor, som tillhöra familjer, der man anser sig ha råd att kasta ut pengar på *allt* — *utom på böcker*, äfvensom med en mängd ensamma fruntimmer, hvilka ega nog för sin dagliga bergning, men ej nog för att bekosta inköpet af dyrbara litterära arbeten. Slutligen finnes äfven ett stort antal fruntimmer, hvilka arbeta för eget uppehälle, såsom lärarinnor, konst- och industri-iddkare, skrifverskor, öfversättarinnor, t. o. m. författarinnor, och hvilka, ofta i besittning af eller mottagliga för en hög grad af bildning, erfarä ett djupt behof af den intellektuella näring, som en god läsning erbjuder, men finna sig i ännu högre grad än de förutnämnda utestängda derifrån. Vi känna personligen många af de senare, hvilka icke ens äro i tillfälle att hålla en daglig svensk tidning, ännu mindre att förskaffa sig någon kännedom om de förträffliga tidskrifter för olika grenar af menskligt vetande och verksamhet, som utlandet har att erbjuda, och der *kritiken* — *denna oundärliga factor i all sjelfuppfostran* — intar ett så framstående rum. Ja, man kan med temlig säkerhet påstå, att det är få, om ens några, af alla våra lärarinnor eller våra qvinliga musik- och konstiddkare, som anse sig ha råd att hålla en enda journal för den vetenskap eller konstgren, som dock utgör föremålet för deras dagliga sträfvan.

»Följden af allt detta är, dels att kanske flertalet af våra rikast begåfvade och för en högre bildning mest mottagliga qvinnor, medvetet eller omedvetet undergå en andelig svältkur, som tär på deras intellektuella lifskraft, stäcker deras verksamhet och kommer dem att, andeligt taladt, stanna i växten; dels att den intellektuella näring, som slumpen erbjuder dem, slukas utan urval, utan mätta, och derföre, såsom annan osmält föda, skadar lika mycket som den gagnar. Man har intet val — man läser hvad man får, hvad man händelsevis kommer öfver — läser hejdlöst, med föga reflexion, utan ledning af en högre kritik och utan verklig behåll-

ning; man är och förblir, såsom vi nyligen hörde en utmärkt lärarinna säga om sig sjelf: »en vilde på litteraturens område».

»Mången invänder, att om äfven tillgång funnes till den bästa in- och utländska litteraturen, skulle *tid* fattas de flesta att begagna sig deraf. Vi tro det icke. Hvad de bemedlade beträffar, hafva de ofta blott allt för mycken tid till öfverlopps. Hvad åter de andra vidkommer, så läsa de ju i allmänhet allt hvad de komma öfver, och en god och väl ordnad läsning tar ej mera tid än en af slumpen och det tillfälliga godtycket anordnad. Vi känna särskildt en mängd fruntimmer, hvilka, boende långt ute på malmarne, äro en stor del af dagen sysselsatta med att timvis, dels gifva, dels taga lektioner i medelpunkten af staden. Härunder hafva de dock mången hel och half timme ledig mellan undervisningstiderna, hvilken förnötes under ändamållösa vandringar, ofta i regn och oväder, gata upp och gata ned, tills timmen slår för nästa lektion. Sålunda gå en och flere timmar dagligen förlorade, som kunnat användas till nytta eller bildande nöje.

»Å en annan sida, huru mycken tid förspilles ej t. ex. med öfversättningar af underhaltiga arbeten, till hvilka förläggare sedan fåfångt sökas, endast af bristande kännedom om den bästa och för sådant ändamål lämpligaste utländska litteraturen!

»Huru många trögt framskridande timmar tillbringas ej, dels af rika och sysslolösa damer (yngre så väl som äldre), under tomt grubbel eller under tidsfördrif, som bli själsdödande, emedan de ej omvexla med allvarlig sysselsättning, dels af ensliga arbeterskor, under ett enformigt, af motsatt orsak lika själsdödande arbete, hvilka timmar kunnat användas till inhemtande af en stärkande och lifvande andelig förfriskning, derifrån man hemfört tankar, som gifvit den tröga tiden vingar, arbetet nytt intresse och den flitiga handen fördubblad fart!

»Och slutligen, huru många familjer finnas icke, der man har god tid och äfven håg att följa de vexlande företeelserna, så väl inom det politiska och medborgerliga lifvet, som på de religiösa och sociala frågornas område, samt inom konstens, litteraturens och vetenskapens gebiet — utan att dock ega utvägar dertill!

»Men om, såsom vi äro öfvertygade, behofvet af ett sådant medel för en fortgående sjelfuppfostran förefinnes inom alla kretsar i hufvudstaden, *bördens* och *rikedomens* så väl som *det intelligentas arbetets*, hvar skall man söka en utväg att tillfredsställa detsamma? Det är önskan att finna lösningen af denna fråga, som föranledt förslaget att i Stockholm bilda en *Läsesalong*, afsedd att mot en billig abonnementsavgift tillhandahålla, *så väl familjer, som ensamma bildade fruntimmer* af alla kretsar, den bästa inhemska och utländska litteraturen för dagen.

»Planen till en sådan läsesalong är redan uppgjord. En meniskvän, som vill förblifva okänd, har godhetsfullt förskjutit den till inköp af möbler nödiga summan. Man har hopp om, att Hrr tidningsutgivare och förläggare skola bispringa anstalten genom att rikta dess litteraturförråd med goda bidrag. En förträfflig lokal

har blifvit funnen, och slutligen har äfven ett bildadt och för saken nitälskande fruntimmer åtagit sig att förestå den blifvande Läsesalongen. Företaget är således, såsom man hoppas, på det bästa förberedt. Huruvida det sedan skall kunna fortgå och genom en möjligast lindrig afgift utsträcka sin bildande verksamhet till alla de personer, som deraf kunna vara i behof — det beror ytterst på dessa personer sjelfva. *Ju klarare de uppfatta fördelen af det erbjudna bildningsmedlet och ju skyndsammare och talrikare de infinna sig, för att draga nytta deraf, desto billigare blir också tillträdet dertill.*

»Företaget måste nemligen uppehålla sig sjelft. Dess ledare kunna dertill bidra endast genom en hjertlig uppmaning till kraftig och enig samverkan bland alla dem, som nitälska för dess framgång.»

Att denna uppmaning ej var alldeles förgäfvad, det visar sig dels deraf att inom trenne veckor efter planens offentliggörande ett antal abonnenter tecknat sig, visserligen ej stort, men dock tillräckligt för att man kunde våga öppna Läsesalongen, dels ock af det lika glädjande som öfverraskande faktum att Läsesalongens, genom *frivilliga bidrag* bildade bokförråd för närvarande utgöres af omkring 500 volymer, oberäknadt tidningar och tidskrifter för 1866—67 till ett antal af 45 *).

I följd häraf kan Läsesalongen, genom en samling utmärkta större arbeten i *religion, historia, geografi, naturvetenskap, kyrkohistoria* och *lagstiftning*, äfvensom på *litteraturhistoriens, estetikens, den litterära kritikens, uppfostrans* och de *sociala reformernas* område, erbjuda rikligt tillfälle till *allvarliga studier*, på samma gång som den, genom ett förråd af goda *romaner, biografiska skildringar, resebeskrifningar, poesi* m. m. har rik tillgång på *lättare, förfriskande läsning för lediga stunder*.

Lägger man härtill det omvexlande innehållet af *äldre och nyare tidskrifter*, torde man väl få antaga att läsesalon-

*) Vi begagna härmed tillfället att ånyo hembära vår hjertliga tacksamhet till de aktade förläggarefirmorna *Norstedt och söner, L. Hjerta*, samt *Adolf Bonnier* för de förträffliga och dyrbara arbeten, som af dem blifvit Läsesalongen förärade, äfvensom till de respektive utgifvarne af *Aftonbladet, Posttidningen, Malmö Snällpost, Öresunds-posten, Ny illustrerad tidning, Romanbladet, Litteraturtidskriften*, och *Nordisk Tidskrift*, inom Sverige, samt i Norige till utgifvarne af *Morgen- och Aftenbladet, Luthersk Kirketidende, Missionsbladet, Norsk Folkeblad, Norden*, samt *Skillingmagasinet*, hvilka alla godhetsfullt skicka Läsesalongen sina tidningar och tidskrifter.

gen är i tillfälle att erbjuda näring för de mest olika intellektuella behof*).

Hittills hafva vi blott omnämnt de glädjande bevis på verksamt intresse för saken, som kommit Läsesalongens ledare till del. Det har dock å andra sidan ej saknats betänkligheter och invändningar, hvilka emellertid till stor del synas grundade på missförstånd eller bristande kännedom om förhållanden — någon gång kanske äfven på bristande själfkännedom.

Så ha vi hört försäkras att en läsesalong är öfverflödig, »emedan hvar och en, som verkligen vill läsa, också kan få låna böcker» — ett påstående, som blott visar den obekantskap, som råder mellan lyckans gunstlingar och hennes styfbarn. Än åter har man förklarar »att ingen bildning är att hemta af tidningar och tidskrifter», dervid helt naivt röjande (hvad vi visserligen icke ärnat förneka) att man måste innehafva ett visst mått af bildning, för att kunna uppskatta och emottaga den, som sålunda erbjudes. Än åter förmenar man att hela företaget blott är ett uttryck af damernas åtrå att »göra väsen af sig», då likväl det första som möter blicken vid inträdet i Läsesalongen är en anmodan »att tala sakta».

*) Läsesalongen är öppen för abonnenter alla hvardagar från kl. 11 f. m. till kl. 7 e. m.; onsdags- och lördags-aftnar ända till kl. 9, samt söndagarne från kl. 4 till kl. 9 e. m.

I samband med Läsesalongen hafva åtskilliga läsekretsar bildats, inom hvilka de nyaste utländska tidskrifter cirkulera. Antalet uttagna abonnementsbiljetter är för närvarande omkring 50, antalet personer som hafva tillträde till Läsesalongen omkring 80.

Abonnement mottages fortfarande mot nedannämnda vilkor:

1. *Familjeabbonnement för år*, med tillträde till Läsesalongen för familjens damer, samt med rättighet så väl till deltagande i läsekretsarne som till erhållande af direkta hemlån . . . rdr. 15 —
(Obs. Trenne personer kunna förena sig om ett familjeabbonnement, då afgiften för hvardera blir den ytterst billiga af 5 rdr.)
2. *Tidskriftsabbonnement för år*, med rätt endast till deltagande i läsekretsarne » 12 —
3. *Enkelt abbonnement för år*, med tillträde till Läsesalongen » 8 —
4. *Familjeabbonnement för månad*, med rätt till hemlån samt tillträde till läsesalongen » 2 —
5. *Enkelt abbonnement för månad*, med tillträde till Läsesalongen » 1, 50

Vidare upplysningar erhållas af Läsesalongens föreståndarinna alla dagar från kl. 11 f. m. till kl. 2 e. m.

Och slutligen — midt under brinnande saison, då hvarje afton är upptagen af fester, dem pappa firar på sitt sätt vid spelbordet, mamma i fruarnes salong, dottern i balsalen och de för ungdomen upplåtna rummen, oftast utan att se en skymt af hvarandra — under allt detta ropar man o! och ve! öfver försöket att genom bildandet af en läsesalong »splittra familjelifvet», såsom det heter. Och då behöfs det likväl icke mer än en blick på första punkten i den offentliggjorda planen, för att finna att *sjelfva läsesalongen hufvudsakligen är afsedd för de ensamma*, som icke ega något familjelif att splittra, hvaremot *familjeintresset blifvit tillgodosedt genom rättighet till hemlån*.

Vi hafva härmed blott velat halft skämtande antyda arten af det motstånd, det nya företaget rönt, öfvertygade att de missförstånd, som alstrat detsamma, skola småningom upphävas, då Läsesalongen någon tid fått verka enligt sitt syfte, erbjudande de ensamma ett uppfriskande och förädlande nöje, våra unga, ofta alltför ytligt bildade lärarinnor medel att fortsätta sina afbrutna studier, samt slutligen familjekretsarne en rikare tillgång på andeliga näringsämnen.

Esselde.

XII. VÅR PORTFÖLJ.

Hemmet för frigifna qvinnor, stiftadt och fortfarande öfvervakadt af H. K. H. Hertiginnan af Östergöthland, har, enligt revisorernas berättelse under förlidet år, med stigande framgång verkat för sitt ädla syfte att återgifva samhället dess fallna olycksbarn, återuppriktade och uppfostrade på nytt till att med Guds hjälp blifva christligt redliga och laglydiga medborgare. De underrättelser, som från flera, tid efter annan, utur Hemmet utgångna qvinnor till stiftelsen ingått om deras senare förhållanden, hafva nemligen mestadels gifvit den hugnade förvisningen om att uppfostringstiden i Hemmet icke varit fruktlös, om än i några, ehuru jemförelsevis färre, fall det beklagligen visat sig, att den använda mödan och omtanken icke förmått leda till det åsyftade målet af deras återförande till en god och redbar vandel.

Sedan inrättningens stiftande hafva tillsammans 49 qvinnor derstädes njutit omvårdnad.

Ur årsredogörelsen för orden »Hvita Liljan» meddela vi följande:
Vid 1866 års slut räknade Orden 530 medlemmar, af hvilka 47 ingått under årets lopp.

Inkomsterna hafva uppgått till ett sammanräknadt belopp af	991 Rdr.
Hvaraf: årsafgiften	476 »
Frivilliga bidrag	474 »
Räntan å Ordens kapital	41 »

Bland de frivilliga bidragen inberäknas de 450 Rdr, som utgjorde behållningen af tvenne, till ordens förmån i Stockholm gifna, societetsspektakel.

Ordens kapital uppgår för närvarande till 1100 Rdr och är insatt i Stockholms enskilda bank.

Som ett stort antal ledamöter fortfarande försumma den årliga inbetalningen, anmodas de, att med första insända densamma för alla de år sådan försummelse egt rum, under adress: Till sekreteraren i H. O., Stockholm.

Äfven uppmanas ledamöterna att — oberoende af tiden då in- tagningen skett — inbetala årsafgifterna under loppet af Januari månad hvarje år.

Inom musikaliska akademiens läroverk, hvilket numera bär namn af konservatorium, har för första gången ett fruntimmer erhållit lärarebefattning, i det fru Wilhelmina Norman, född Neruda, fått sig ombetrodd undervisningen i violspelning inom den nybildade s. k. artistklassen. Såsom något ovanligt böra vi äfven omnämna att i violoncell-afdelningen af denna klass en af de qvinliga eleverna, m:ll Bergman, blifvit antagen.

M:rs Martha Coston i Washington har upfunnit ett slags natt- signaler för fartyg, hvilka med fördel användes under det sista amerikanska kriget och nu blifvit antagna för Förenta Staternas flotta. Äfven den fransyska kejsarliga regeringen har antagit dem och de tillverkas i stort antal vid arsenalen i Toulon. Systemet är anmärkningsvärdt för sin enkelhet. Hvarje signal består af en ask af tenn- folium, försedd med ett handtag. Asken innehåller en lätt antändlig composition, som under förbränningen antager olika färger, alltefter sammansättningen. Askarne äro märkta med olika numror och hvarje nummer företer bestämda olikheter i färgskiftningarne. Först afbrän- nes en särskildt ask, ej försedd med nummer, för att påkalla upp- märksamhet, och, då denna blifvit besvarad genom en liknande sig- nal, börjas telegrafering. Man afbränner derpå askarne efter de num- ror, hvilka motsvara de signaler i signalboken, som man önskar med- dela. Önskar man signalera № 726 afbrännes först en ask № 7, derpå № 2 och slutligen № 6. Signalen återfinnes i signalboken under nämnde nummer och sålunda kan samtalet under det djupaste mörker fortgå mellan tvenne fartyg, så länge man har något att säga hvarandra.